

Tartu Ülikool
Sotsiaalteaduskond
Ajakirjanduse ja kommunikatsiooniosakond

Töötute representatsioon Eesti Päevalehes ja Postimehes
1994 - 2004

Bakalaureusetöö

Autor: Ragne Jõerand
Juhendaja: Ragne Kõuts –Klemm (MA)

Tartu
2005

SISUKORD SISSEJUHATUS

I TEOREETILISED LÄHTEKOHAD

1. REPRESENTATSIOON MEEDIAS.....	4
1.1 Representatsiooni mõiste.....	4
1.2 Reaalsuse konstrueerimine ajakirjanduses (Fairclough).....	6
1.3 Representatsiooni uuringute sotsiaalne tähtsus (Bernstein).....	6
1.4 Representatsiooni protsessi olemus (Chandlers).....	7
1.5 Töötuse representatsiooni uuringud meedias.....	9
1.5.1 Töötus kui “võitlus” EL – i tekstides (Straehle, Weiss, Wodak, Muntigal, Seldak).....	9
1.5.2 Töötus kui “haigus” Uus-Meremaa meediatekstides (. (Cullen , Hodgetts)	10
1.5.3 Töötus kui “loodusnähtus” Soome ajalehes Aamulehti (Vekkalahti).....	11
1.5.4 Töötus kui “vaesus” Lõuna – Aafrika meedias (Guy Berger).....	12

II EMPIIRILISED LÄHTEKOHAD

2.1 Töötuse dünaamika Eestis 1994 – 2004 (Eesti Statistikaameti uuringud)...	13
--	----

III UURIMUSTÖÖ METODOLOOGIA

3.1 Meetod.....	15
3.2 Valimi moodustamise põhimõtted.....	16

IV KODEERIMISE TULEMUSED.....	19
--------------------------------------	-----------

V DISKUSSIOON JA JÄRELDUSED.....	38
---	-----------

VI KRIITIKA	46
--------------------------	-----------

VII KOKKUVÕTE.....	48
---------------------------	-----------

Summary.....	50
--------------	----

VIII KASUTATUD KIRJANDUS.....	51
--------------------------------------	-----------

IX LISAD.....	52
----------------------	-----------

9.1 Kodeeritud lugude pealkirjad Eesti Päevaleht Postimees	
9.2 Kodeerimisjuhend.....	60

SISSEJUHATUS

Käesoleva bakalaureusetöö teemaks on „Töötute representatsioon ajalehtedes Eesti Päevaleht ja Postimees aastail 1994 - 2004“.

Eesti ühiskonnas on tekkinud nii töötuid kui tööandjaid mitterahuldav olukord. Töötud väidavad, et tööd on raske leida, tööandjad on arvamusel, et inimesed ei taha lihtsalt tööd teha. Eesti elanikud ei ole rahul ühiskonnas üha suureneva tööpuudusega ja töötute sotsiaalse seisundi halvenemisega.

Bakalaureusetöö väärtuseks on töötuse kajastamise küsimuse tõstatamine uurimustöö tasandil ning teatud probleemsetele aspektidele osutamine kahe suurema eestikeelse päevalehe veergudel.

Uurimistöö põhieesmärgiks on välja selgitada, kes on töötuse ja töötute teemaliste tekstide tegelased ja kuidas neid representeeritakse.

Käesolev uurimistöö püüab leida vastused küsimustele, kes on tegelasteks ja millises rollis on nad töötute ja töötuse teemalistes tekstides lähtudes nii sotsiaalsest positsioonist, vanusest, soost ja rahvusest. Uuritakse kellele meedia annab sõna ja kes on vaikivad ja varjatud tegelased.

Töö esimene peatükk tugineb meediateoreetilistel ülevaadetel, mis seletavad lahti representatsiooni mõiste, representatsiooni protsessi sotsiaalse olemuse ja tähtsuse. Kirjeldatakse, millised on erinevad lähenemised representatsiooni teooriale ja millistest vaatenurkadest saab representatsiooni uurida. Meediateoreetikute peatatakse pikemalt Stuart Halli, Norman Fairclough ja Daniel Chandleri seisukohtadel. Lisaks tutvustatakse varem läbiviidud erinevaid meedia representatsiooni uurimusi töötuse ja töötute teemal. Lähemalt tulevad vaatluse alla töötuse ja töötute representatsioon Euroopa Liidu sise- ja väliskommunikatsioonis, Soome ajalehes Aamulehti ning Uus-Meremaa ja Lõuna-Aafrika meedias.

Teine peatükk on sissejuhatuseks bakalaureusetöö empiirilisele osale ning tutvustab aastail 1994 - 2004 Eesti tööturul valitsenud tendentse. Aastate lõikes antakse ülevaade, milline oli ühel või teisel perioodil tööturu olukord ja tuuakse välja põhjused, mis tööturu olukorda enim mõjutasid.

Kolmandas peatükis tutvustatakse uurimustöö metodoloogiat ja valimi koostamise põhimõtteid. Neljandas peatükis on ära toodud uurimistulemused.

Viies peatükk koondab endasse uurimustöö diskussiooni ja järeldused. Kuues peatükk sisaldab uurimustöö kriitikat. Seitsmendas peatükis on ära toodud lühidalt uurimuse kokkuvõte.

1. REPRESENTATSIION MEEDIAS

1.1 Representatsiooni mõistest

Representatsiooni all mõistetakse eelkõige seda, kuidas mingeid objekte või nähtusi kujutatakse. Rääkides meedia representatsioonist võime mõelda nii verbaalseid tekste kui pildilisi illustratsioone. Neil kõigil on oma sõnum, mida püütakse meedia vahendusel auditooriumile edasi anda.

Kui uurida meedia representatsiooni ajalehe baasil, siis on kahtlemata kõige olulisemaks komponendiks keel, sest enamik ajalehti koosneb põhiosas verbaalsetest tekstidest.

„Keel on meedium, mille põhjal asjad saavad tähenduse, mõtte. Keele abil toodetakse ja vahendatakse tähendusi.“(Hall 1997:1).

Ajalehtedest erinevaid tekste lugedes tekivad lugejatel mingid arusaamad ühel või teisel teemal. Näiteks kui lugeda ajalehest töötuse ja töötute teemalisi tekste saab lugeja endale ettekujutuse konkreetsest artiklist. See kujutluspilt, mis tekib artiklit lugedes võib olla sarnane ajalehe artiklis avaldatud seisukohtade ja mõtetega, aga samas ka hoopis erinev sellest.

Kuigi arvamused ja hinnangud teksti sisule võivad eri lugejatel olla erinevad on neil ometigi ka midagi ühist - see on mõistete süsteem, mille aluseks on keel. Ühte keelt kasutavad ja ühte kultuuriruumi kuuluvad inimesed mõistavad keelelisi termineid enam-vähem identselt ja see suurendab tõenäosust, et nad saavad keeleliste terminite taga peituvast mõttest peaaegu üheselt aru.

Stuart Halli sõnul on sellistel inimestele, kelle teadvuses eksisteerivad põhimõtteliselt samad arusaamised maailma asjadest ühine kontseptuaalne kaart.

Meediateoreetik Stuart Hall on uurinud seda, kuidas keel saab luua tähendusi. Teda huvitas, kuidas keel saab toimida ühiskonnas nii, et dialoogis osalevad ühiskonnaliikmed mõistavad teineteist üheselt ja saavad neid ümbritsevast maailmast aru enam-vähem sarnaselt.

Hall leiab, et see protsess on võimalik tänu sellele, et keel toimib ühiskonnas kui representatsiooni süsteem. Keel kasutab märke ja sümboleid tähistamiseks inimesi, ideid ja tundeid. Representatsioon omakorda ühendab tähendused ja keele kultuuriga.

On olemas kolm erinevat teooriat, mis selgitavad, kuidas saab kasutada keelt maailma representeerimiseks (Hall 1997).

Reflektiivne (*reflective*) ehk peegeldav teooria on seisukohal, et tähendus peitub reaalse maailma objektis, inimeses või sündmuses endas ja keele funktsiooniks on seda peegeldada.

Tahtlik (*intentional*) teooria väidab, et sõnad tähendavad vaid seda, mida nende kirjutaja tahab, et need sõnad tähendaksid.

Konstruktivistlik (*constructionist*) teooria väidab, et asjad iseenesest ei tähenda midagi, vaid neile konstrueeritakse tähendused. Konstruktivistliku teooria järgi määrab tähenduse ära keelesüsteem või mõni muu süsteem, mida me kasutame oma kontseptsioonide väljendamiseks. (Hall, 1997: 9).

Konstruktivistliku lähenemisviisi puhul on oluline, kelle reaalsuseid esindatakse ja kelle reaalsused on jäetud esindamata. Ajalehe meediatekstide põhjal analüüsi tehes tähendaks see eelkõige seda, millised allikad on lugedes sõna saanud, millised allikad on artiklites üldse väljajäetud või milliste gruppide arvamus on täiesti esindamata. (Chandler 2000).

Meediateoreetik Stuart Hall jagas representatsiooni kaheosaliseks süsteemiks. Esimese osa moodustavad vaimsed representatsioonid (*mental representation*), teiseks osaks on keel.

„Vaimse representatsiooni puhul toimib protsess nii, et kõik reaalsuse olevad objektid, inimesed ja sündmused viiakse vastavusse meie peades neist samadest objektidest, inimestest juba eksisteerivate kontseptsioonidega., (Hall 1997: 17). Kui meil poleks vaimseid representatsioone, siis ei oleks me suutelised andma ümbritsevale tähendust.

Inimestel on ettekujutused ka abstraktsete mõistete (ingel, sõda, rahu jne) kohta. Halli sõnul inimesed võrdlevad abstraktseid kujundeid ja püüavad anda neile tähendust, leides kuidas see abstraktne kujund sarnaneb või erineb neile juba tuttavast kontseptsioonist.

Siin ongi tegemist protsessiga, millele sai eelnevalt viidatud - nimelt loeb lugeja ajalehest artiklit ja see milline mulje talle sellest jääb, mis sõnumi ta sellest saab ja milline on tema hinnang loetule, sõltub suurel määral sellest, millised on lugeja eelnevad teadmised ja kogemused antud teemal. Lugeja peab toimub nn „poolt ja vastu., protsess, kus liigitatakse ühele poole kõik hinnangud, tundmused ja arusaamad, mis ühtivad artiklites kirjutatuga ja teisele poole jäävad erinevad suhtumised ja hinnangud.

Sõltuvalt sellest, kui tugevalt on teatud mõttemallid lugeja peas kinnistunud ja kui olulised on need talle isiklikult, sõltub see, kas meedias esindatud representatsioon hakkab mõjutama lugeja peas senini eksisteerinud kujutluspilti mingil teemal või jääb lugeja oma varasema arusaama juurde.

Kui lugeja on teatud teemal ebakindlal seisukohal või puudub tal oma arvamus antud küsimuses sootuks, siis on suur võimalus, et meedia representatsioon teatud teemal leiab omale kindla koha lugeja peas ja hakkab mõjutama tema edasisi hinnanguid ja arvamusi.

Representatsioon teiseks süsteemiks on Halli sõnul keel. Keelt on tarvis selleks, et tõlkida ühist kontseptuaalset kaarti kõigil arusaadavasse vormi. Keel toimib märkide abil.

1.2 Sotsiaalse reaalsuse konstrueerimine ajakirjanduses

Ajakirjandusel on mitmeid võimalusi sotsiaalse reaalsuse konstrueerimiseks. Näiteks uudis tekib siis, kui ajakirjandus otsustab anda mingile sündmusele uudisväärtuse.

Meediateoretik Norman Fairclough sõnul konstrueerib meedia sotsiaalset reaalsust selle abil, et otsustab, millele pöörab enam tähelepanu, millised teemad on esiplaanil ning millistest teemadest ei räägita üldse. „Meedia loob seoseid tegelaste vahel ja annab neile identiteedi,„ (Fairclough, 1995:5).

Niisamuti on Fairclough hinnangul meedia allutatud ühiskonnas domineerivale ideoloogiale. Sisuliselt tähendab see seda, et sotsiaalselt kõrgel positsioonil olevatel inimestel on meediale vabam juurdepääs ja nad saavad seal avaldada oma arvamust enamasti siis, kui nad ise seda soovivad. Töötud jt. sotsiaalsel hierarhia redelil madalal seisvad inimesed sellist vaba juurdepääsu meediaväljundile ei oma.

Antud töö konteksti panduna võib öelda, et meedial on mõjuvõim kujundada avalikkuse suhtumist töötutesse ja töötuse temaatikasse juba läbi selle, keda ajakirjanikud intervjuerivad ja keda mitte.

1.3 Representatsiooni uuringute sotsiaalne tähtsus

Miks on oluline uurida meedia representatsiooni ? Alina Bernstein toob oma artiklis „Representation, Identity and Media“ välja olulise tähelepaneku.

„Eeldatakse, et see kuidas ühiskonna teatud grupi liikmed endid ise näevad, kuidas teised neid näevad ja kuidas teised neid kohtlevad määrab ära suuresti see, milline on selle grupi meedia representatsioon.(Dyer, 1993).

Seega võib öelda, et kaudselt on see, kuidas me igapäevaelus suhtume töötutesse kujundatud ka sellest, millises toonis räägitakse ja milliseid hinnanguid on meedia andnud töötutele ja töötusele oma tekstides. Kõige olulisem tähenduste looja ja seega ka võimas ideoloogiline instrument ongi tänapäeval meedia. (Grossberg et al., 1998.)

Erinevad meediateoretikud (McQueen,1988; Baker, online, Dyer,1985; Grossberg et al.,1998) on Bernsteini sõnul (2002: 261) jõudnud ühisarvamusele, et representatsioonid pole kunagi täiuslikud vaid valikulised, piiratud, raamistatud ja meedia vahendatud.

Representatsiooni valikulisus seisneb selles, et kujutatava objekti paljudest külgedest, mis sisaldavad väga palju erinevat infot, kajastab meedia vaid väikest osa sellest infost. Näiteks ajalehte ei jõua sugugi mitte kõik sel päeval toimunud sündmused, vaid mingi valik, mis on tehtud väravavahtide ehk siis „gatekeeperite“ poolt.

Ja kuigi auditoorium on teadlik sellest, et meedia vahendab neile reaalsust, pole nad täielikult teadlikud sellest, et see reaalsus on konstrueeritud reaalsus ja erineb päris reaalsusest. Auditooriumil on kalduvus võtta meedias vahendatud reaalsusena.

1.4 Representatsiooni protsessi olemus

Meediateoreetik Daniel Chandleri hinnangul sisaldab termin „representatsioon“ endas nii representatsiooni protsessi kui ka selle representatsiooni tulemust. Chandler kujutab representatsiooni protsessi läbi kolme erineva kategooria: teksti tootmise (production), teksti vastuvõtu (reception) ja viitamise (reference).

Neisse kolme kategooriasse paigutab Chandler identiteedi peamised komponendid, mis tema jaoks on kihtikuuluvus, vanus, sugu ja etniline päritolu.

Chandler uurib, millist rolli mängivad need komponendid kolmes erinevas representatsiooni protsessi kategoorias. Teksti tootmise juures huvitab Chandlerit, millist rolli mängivad teksti tekkel tekstitootja kihtikuuluvus, vanus, sugu ja etniline kuuluvus.

Viitamise juures on põhiküsimuseks, milliseid reaalsuseid üldse kujutatakse. Viitamise kategooria on antud töö puhul kõige olulisem, sest selle abil saab uurida, milliseid reaalsuseid üldse kujutatakse. Teksti vastuvõtul aga on oluline leida, kuidas mõjutab teksti vastuvõttu teksti tarbija kihtikuuluvus, vanus, sugu ja etniline päritolu.

Chandler peab representatsioonide uurimise juures kõige olulisemaks välja selgitada, milliseid vahendeid kasutades püütakse representatsioone kujutada võimalikult reaalsena ehk naturaalsena. Representatsiooni süsteemid on nendeks vahenditeks, mis aitavad Chandlersi sõnul raamistada ideoloogiaid paigutades subjektid ühiskonnas mingisse kindlasse positsiooni.

Kõige sobilikemaks representatsiooni uurimise meetoditeks Chandleri hinnangul on semiootika ja kvantitatiivne kontent- ehk sisuanalüüs. Semiootika põhimõisted (koodid, sümbolid) aitavad esile tuua tekstidest representatsiooni. See, mis näib meile reaalsusena on tegelikult meedia vahendatud ja meile tajutavaks tehtud koodide abil. Representatsiooni lahutamatuks osaks on alati sotsiaalse reaalsuse konstrueerimine.

Chandlers rõhutab, et ükskõik kui reaalsed ja tõepärased meile tekstid ka ei tunduks, on nad ikkagi konstrueeritud. Asjaolu, et mõned representatsioonid

tunduvad meile väga naturaalsed ja mitte vahendatud tuleneb sellest, et neid on meedias juba väga palju lehitatud ja me oleme jõudnud nendega ära harjuda.

Samas tuleb tähele panna, et representatsioonid pole kunagi subjekti tervenisti hõlmavad, alati tõstetakse mõni aspekt esiplaanile ja mõni subjekti külg jääb varju. Representatsioonide põhjal me kujundame oma väärtushinnanguid. Meediateoreetik Daniel Chandlers on koostanud abiküsimused representatsiooni uurimiseks, mis aitavad kaardistada uuritava teema võimalikult mitmekesiselt

1. Mida representeeritakse ?
2. Kuidas seda representeeritakse? Milliste koodide ja sümbolite vahendusel?
3. Milliste vahenditega püütakse saavutada seda, et representatsioon näiks võimalikult reaalne?
4. Millised aspektid on esiletõstetud ja millised on tahaplaanile jäänud ? Milliseid aspekte ei kajastata üldse ?
5. Kelle mõtteviisi representatsiooniga on tegemist? Kelle huvisid see peegeldab? Mille põhjal teha need otsustused?
6. Kellele on see representatsioon suunatud? Millele põhinedes teha see järeldus?
7. Mida tähendab see representatsioon uurijale? Mida võiks see tähendada teistele? Kas tähendustest võib olla erinevusi?
8. Milliste koodide abil mõistavad inimesed seda representatsiooni?
9. Milline on alternatiivne representatsioon olemasolevale ? Mis oleks nende erinevused? (Chandler 2000).

Käesolev uurimustöö vaatleb töötuse ja töötute teemalistes tekstides tegelaste representatsiooni konstruktivistlikust lähenemisest lähtudes ja kasutab meetodina kontentanalüüsi. Kontentanalüüs võimaldab töötuse ja töötute representatsioonist anda ülevaate arvulistes kategooriates. Täiuslikuma pildi saamiseks töötuse ja töötute mediarepresentatsioonist tuleks kaasata ka kvalitatiivne analüüs, mis aga läheks välja antud uurimusele valitud metoodika raamest.

1.5 Töötuse representatsiooni uuringud meedias

Minu andmetel ei ole Eestis varem läbiviidud mediarepresentatsiooni uuringut töötute ja töötuse teemal. Küll aga on töötuse ja töötute representatsiooni põgusalt kajastatud Tartu ülikoolis sotsiaalteaduskonna ajakirjanduse osakonnas valminud Mele Pesti bakalaureusetöös „ Üleminekuaja võitjate ja kaotajate kujutamine ajalehes Postimees „ .

„ ... sotsiaalset probleemi näidatakse läbi konkreetse isiku, tavaliselt tuuakse positiivne näide, kuidas üks kodanik on ühiskonnas olulise probleemi enda jaoks lahendanud (näiteks vabriku sulgemisel kirjutatakse problemlugu töötusest ja kangelaseks on isikliku initsiatiivi abil kolm uut tööpakkumist saanud vallandatu). Selline lähenemine on kindlasti lugejasõbralikum, mõnikord kipuvad aga lood minema kunstlikuks, sest tegelase representatsioonis on tunda ajakirjaniku pingutused justnimelt sellise inimese leidmiseks, kes oleks antud probleemi näiteks, (Pesti, M. 2000).

Alljärgnevalt tutvustan põgusalt mõnda mujal maailmas läbiviidud media representatsiooni uuringut töötuse ja töötute teemal, mis näitavad , kuidas töötust mujal maailma meedias konstrueeritakse.

1.5.1 Töötus kui võitlus Euroopa Liidu tekstides

Sotsiaalteadlased on läbiviinud uurimuse Euroopa Liidu meediatekstides teada saamaks, milliste metafooridega sõna „töötus“ erinevates kontekstidest ja erineva auditooriumi poole pöördudes kasutatakse. Konkreetsemalt uuriti Euroopa Nõukogu avalikke kõnesid ja sisekommunikatsioonis ringlevaid töötuse ja töötute teemalisi kirjutisi.

Uurimusest selgus, et EL-is on sõnaga „töötus“ enam kasutatav metafoor „võitlus“ . See metafoor oli kasutusel nii sise- kui väliskommunikatsioonis.(Straehle et. al.2000).

Minu bakalaureusetöö keskendub küll hetkel teksti kontentanalüüsile, kuid viidatud EL – i uurimus annaks head võrdlusmaterjali ka võimaliku kvalitatiivse sisuanalüüsi tegemise jaoks.

1.5.2 Töötus, kui haigus Uus - Meremaa meediatekstides

Uus-Meremaa Polütehnilises Instituudis viidi läbi uurimus Aotearoa piirkonnas töötuse sotsiaalse konstrueerimise kohta kohalikus meedias.

Uuriti, kuidas kujutab sealne meedia töötuid ja jõuti järeldusele, et Uus – Meremaal samastatakse töötust haigusega.

Võrreldi töötust ja haigust käsitlevaid tekste ja leiti, et tihtipeale kasutatakse töötusest rääkimisel sama sõnavara, mis haigustest rääkimisel.

Töötud olid tekstides positsioneeritud kui haiged, kes sattusid töötuse nõiaringi nn “põhjuse ja tagajärje” seaduse alusel.(Cullen, A. Hodgetts, D. 2000).

Kuigi Eestis pole läbiviidud töötuse teemalist meediatekstide kvalitatiivset sisuanalüüsi, mis lubaks öelda, kas Eesti meedias kasutatakse töötusest rääkimisel sama sõnavara, mis haigustest rääkimisel, on töötusel siiski otsene seos haigustega olemas ka Eestis.

“Kui ma varem ei olnud üldse haige, siis korjan ma nüüd endale kõik haigused külge. Tervis on väga palju halvenenud. Mul on selline masendus.” (Venesaar et al. 2004).

Autorid kinnitavad oma uurimuses, et töötus mõjub rängalt inimeste tervisele. Paljudel töötutel pole ravikindlustust ega raha tasulise arstiabi saamiseks. Ravimite ostmiseks apteegist pole raha. Töötute sotsiaalne võrgustik on kokkukuivanud.

“Kes tahab, et töötut tuleb külla? Igäüks tahab, et sa viid midagi. Ma olen seda kogunud, kui sul ikka viia midagi ei ole, siis parem ära mine.” (Venesaar et al.2004:74).

1.5.3 Töötus kui loodusnähtus Soome ajalehes Aamulehti

Töötuse representatsiooni meediatekstides uuris Soome ajalehe Aamulehti näitel aastal 2000 Pertti Vehkalahti. Uurimuse *Critical Discourse Analysis On The Publicity Of "The Page of Unemployed" In Aamulehti* perioodiks oli ajavahemik 1993 - 1995.

Vehkalahti jõudis sealseid meediatekste uurides järeldusele, et ilmunud artiklite peategelasteks olid peamiselt vaid need töötud, kes olid kaasatud mingil moel teistesse sotsiaalsetesse tegevustesse. Need töötud, kes olid sotsiaalsetest tegevustest ära lõigatud, lehes sõna ei saanud.

Töötud olid uuringu andmeil kajastatud kolme valdkonna kaudu.

Esimese grupi moodustasid aktiivsed töötud, kes olid koondunud mingisse töötuid ühendavasse organisatsiooni. Teise grupi moodustasid töötud, kes rääkisid oma kogemustele tuginedes enda võitlusest töötusega. Kolmanda grupi moodustasid nende töötute lood, kes viimaks said tööd.

Uuringus tuli välja, et töötust on kajastatud kui mingit loodusnähtust, mis eksisteerib täiesti iseseisvalt sõltumata poliitilistest ja majanduslikest mõjudest. Kuna töötus oli neis tekstides konstrueeritud kui poliitikast ja majandusest lahusolev, siis jäid probleemist eemale ka poliitikud ja majandusinimesed.

Töötust kujutati kui üksikisiku silm silma vastu võitlust eluga. Kohati võrdsustati tekstides töö lausa elu mõttega. Töötud jagunesid vastavalt oma võitluse iseloomule kas siis passiivseteks või aktiivseteks. Esimesed neist istusid kodus ja olid langenud juba apaatiasse, teised seevastu jätkasid võitlust töö leidmise nimel.

Vehkalahti leidis, et kuigi võitlus töötusega käib inimesel ainuisikuliselt, on töötut kujutatud meedias siiski ka ühiskonna ohvrina. Seadused, ametnikud ja poliitikud, mis peaksid üksikindiviidi tema võitluses töötusega toetama, on hoopis lisatakistuseks töötusest vabanemisel. (Vehkalahti 2000).

Vehkalahti leidis, et meedial on oluline roll, muutmaks suhtumist töötusesse. Tema arvates on eluliselt vajalik, et meedia suudaks inimesele arusaadavaks teha, et töö ei saa võrduda elu mõttega. Selle asemel, et meedia konstrueeriks pilti töötust, kes aktiivsest otsijast muutub tasapisi passiivseks ja seejärel juba heitunud indiviidiks, tuleks meedial hoopis intensivistada sotsiaalset dialoogi erinevate töötuse agendaga seotud sihtrühmade vahel.

Näeme, et sarnaselt EL –i meediatekstidele võib öelda, et kas Soomes on töötuse tema kajastamisel kasutusel metafoorina sõna võitlus.

1.5.4 Töötus kui vaesus Lõuna –Aafrika meedias

Lõuna – Aafrika on-line ajalehes „Mail& Guardian“ ilmunud artiklis „How the media overlooks poverty“ on ajakirjanik Guy Berger väljatoonud kokkuvõtte meediamonitooringust, mis uuris vaesuse (sh töötuse ja töötute) representatsiooni Lõuna-Aafrika meedias.

Meediamonitooringu eesmärgiks oli välja selgitada, kuidas Lõuna-Aafrika meedia kajastab vaesust. Vaesus valiti uuringuobjektiks, sest South-African Human Sciences Research Council'i andmeil oli 2001. aastal ligi 57 % Lõuna-Aafrika elanike elatustase allapoole vaesusepiiri. Olukord oli hullem kui 1996-ndal aastal.

Kuigi Bergeri uurimus hõlmas lisaks vaesuse ühe osa - ,töötuse, representatsiooni uurimisele meedias laia skaalat kodutusest kuni inimõiguste rikkumiste temaatika käsitlemisele meedias, võib uuringu tulemuste põhjal saada siiski mingi üldpildi, kuidas Lõuna –Aafrika meedia töötust vaesuse osana kajastab.

Vaesuse alaliikidest oli kõige enam kajastatud meedias töötuse temaatikat – see esines tervelt 20% lugudes. Vaid veerandis lugudes oli valitsev kaastundlik hoiak vaeste ja töötute suhtes. Iga neljas lugu väljendas liberaalset hoiakut st et vaeste ja töötute endi asi on oma vaesusest võitu saada.

Sotsiaalne hoiak st. valitsus peab aitama vaestel vaesusest üle saada, valitses 1/ 3 uuritud lugudest. Ülejäänud lugudes konkreetselt määratavad sotsiaalsed või liberaalsed hoiakud puudusid.

2. EMPIIRILISED LÄHTEKOHAD

2.1 TÖÖTUSE DÜNAAMIKA EESTIS 1994 - 2004

Töös kasutatavad põhimõisted on lahtiseletatud alljärgnevalt.

William S. Brown defineerib oma raamatus “Makroökonomika” **töötust** kui töötaolekut, tööpuudust.

Et indiviidi **töötuks** klassifitseerida, peab ta olema otsinud tööd vähemalt neli nädalat, oodanud töökutset või olema lahkunud endiselt töökohalt, kuid pole asunud veel uuele.

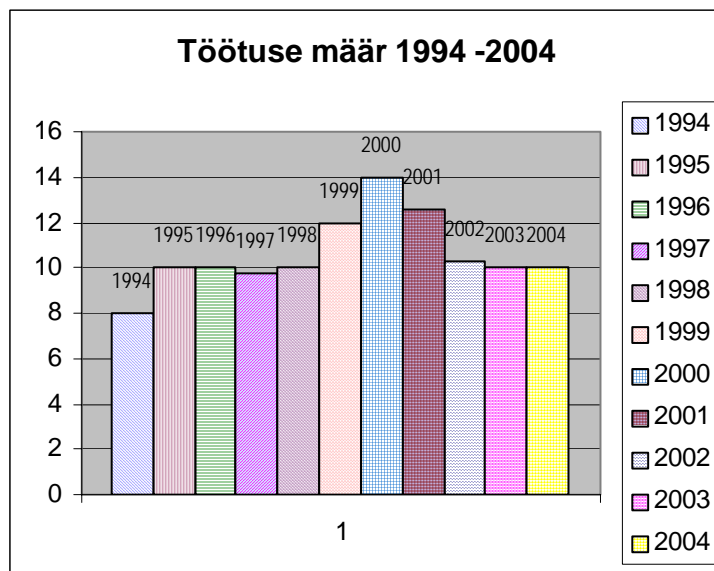
Kõik teised – õpilased, kodused, **tööotsinguist loobunud inimesed (heitunud töötajad)** – loetakse mittetöötavaks, keda ei arvestata tööjõuressursside hulka. Uuringule eelnenud eelmisel nädalal kas osalise või täistööajaga töötanud inimesed loetakse **hõivatuks**.

Struktuursed töötud on inimesed, kel puuduvad oskused või nad on vales asukohas ega leia tööd, ükskõik kui hästi ka majandus toimiks.

Tööjõud moodustub töötute ja töötajate summast. (Sotsiaaltrendid 1998).

Tööealine elanikkond jaguneb kolme kategooriasse - töötajad, töötud ja inimesed, kes mingitel põhjustel ei soovigi töötada.

Alljärgnevalt annan ülevaate, milline on olnud töötuse dünaamika Eestis bakalaureusetöösse sisse jääva uuringuperioodi vältel. Töötuse kasvamise ja kahanemise väljatoomine aastate lõikes ja selle võrdlemine samadel aastatel Eesti Päevalehes ja Postimehes ilmunud töötuse ja töötute teemaliste tekstide arvuga annab meile võimaluse pealiskaudselt hinnata, kas töötus on olnud meedias public agenda enam suure või väikese töötusega ajaperioodidel.

Joonis 1. Töötuse määr Eestis 1994 - 2004 protsentides.

Töötuse ehk tööpuuduse määr on töötute suhe tööjõusse.

Eestis oli tööpuuduse määr siirdeperioodi (1989-1993) alguses madalam, kui teistes Kesk – ja Ida-Euroopa riikides (v.a Tsehhi).

Pärast 1993 aastat hakkas töötuse määr Eestis kiiresti kasvama. Põhjuseks võib tuua tööhõive languse seoses majanduses toimunud struktuursete muutustega. (Venesaar et. al 2004:12).

Üheksakümnendate aastate alguses suurenes töötus põhiliselt koondamiste, vallandamiste, ettevõtete likvideerimise või pankrotistumise tõttu. (Sotsiaaltrendid 2001: 54).

1994 –1995 aastal jätkus Eestis tööpuuduse kasv, mis oli alguse saanud 1992. aastal, mil Eestis toimusid ulatuslikud majandusreformid ja võeti kasutusele oma raha – Eesti kroon. Sel perioodil hakkas tekkima ka struktuurne tööpuudus, sest majandussektoris toimus tootmiste ümberkorraldamine.

1996 – Töötuse määr tõusis 1996. aastal 10 protsendini st et iga kümnes isik, kes soovis ja oli võimeline töötama, ei olnud tööd leidnud. Aastal 1996 esines töötuid mehi märksa enam, kui töötuid naisi. Kõige enam oli töötuid 15-24 aastaste seas. Mitte-estlaste seas oli rohkem töötuid, kui eestlaste seas. Üle poole töötutest olid 1996 aastal pikaajalised töötud st olnud ilma tööta üle 12 kuu.

1995- 1998 püsis töötuse määr Eestis enam-vähem stabiilsena jäädeski 10 % piiresse.

1999 aasta tõi Eestile järsu majanduslanguse, sest langes ära Vene turg. Firmed, mille põhiline tegevus oli orienteeritud Vene turule ei leidnud oma toodangule enam väljundit ja olid sunnitud töötajaid koondama või välja kuulutama pankroti.

2000. aastal tööpuuduse kasv Eestis jätkus ja oli uuritava kümne aasta kõige kõrgem – 14 %.

“Eriti drastiline on hõivatute langus Eestis absoluutarvudes: võrreldes 1991. aastaga on töötavate inimeste hulk vähenenud aastaks 2000 tervelt veerandi, s.o 203 tuhande inimese võrra.

Samas on teravaks sotsiaalseks probleemiks tõusnud töötus: 1989. aastal tundmatu probleem puudutab tänaseks juba iga 15ndat Eestimaa elanikku. “ (Eesti Inimarengu Aruanne 2001).

Alates 2001 .aastast kuni 2004. aastani on tööpuudus Eestis hakanud tasapisi langema. Põhimõtteliselt on töötuse määr samal tasemel, mil aastail 1995-1998 – 10 % . st iga kümnes isik, kes soovis ja oli võimeline töötama ei saanud seda teha.

3. METODOLOOGIA

Töötuse ja töötute teema kajastamise uurimine meediatekstides on oluline seetõttu, et see kuidas meedia kujutab töötuid mõjutab alateadlikult ka meie suhtumist töötutesse. (Bernstein 2000). Samuti on meedia ka kõige võimsam ideoloogiline mehhanism, mis suudab meile peale suruda erinevaid mõtteviise, nii et me ise seda alati ei taipagi. (Bernstein 2000). Meie suhtumine töötutesse on mõjutatud paljuski sellest, mida meedia töötutest kirjutab, eriti juhul kui inimesel endal puudub otsene seos või kogemus töötusega ja teistsugusteks arvamusteks vajalik kogemus ja teadmine.

Töötus on inimeste jaoks ebameeldiv seisund ja töötuid kiputakse pidama elus „kaotajateks,, . Leian, et meedia ülesandeks oleks töötuid ja töötust kajastada kui loomulikku nähtust ühiskonnas, mis võib tabada igäihte aga mis samas on ka ületatav.

Töötus kui nähtus on nii Eesti ühiskonnale kui ka Eesti meediale uus teema ja seetõttu on huvitav uurida, kuidas Eesti kaks suurimat päevalehte seda uut teemat kajastavad.

3.1 UURIMISKÜSIMUSED

1. Kes on töötuse ja töötute teemaliste artiklite pea- ja kõrvaltegelased erinevates väljaannetes ?
2. Kes kõnelevad, kes ei kõnele ja kelle eest kõneldakse töötuse ja töötute teemalistes artiklites ?
3. Kes on varjatud ja vaikivad tegelased töötuse ja töötute teemalistes artiklites ?
4. Millisena nähakse töötut soolisest, vanuselisest ja rahvuslikust aspektist vaadatuna?
5. Kes tegutsevad ja kes ei tegutse tegelastest töötuse ja töötute teemalistes artiklites?

3.2 Meetod ja andmeallikad

Uurimismeetodina on kasutatud meediatekstide kvantitatiivset ehk standardiseeritud sisuanalüüsi

Kontentanalüüs annab statistilise tulemuse, mis kehtib laiema meediarealsuse kohta kui uuritud valim. Kontentanalüüs on sobilik meetod meedia sisu võrdlemiseks teatud tunnuste esinemissagedusega sotsiaalses reaalsuses. Kontentanalüüsi peetakse usaldusväärseks ja korratavaks ja see pole uurijast sõltuv (McQuail 2000).

3.3 Valimi moodustamise põhimõte

Analüüsiühikuks on artikkel. Üldiseks kriteeriumiks on teemapõhisus: st artikkel peab käsitlema töötust ja/või töötuid.

1994 - kõik artiklid on valitud ajalehtede Postimees ja Eesti Päevaleht paberväljaannetest, kuna aastal 1994. puudus ajalehtedel interneti arhiiv. Seetõttu pääsesid sellest perioodist valimisse kõik artiklid, mille sisus oli ära tuntav töötuse ja töötute temaatika st esinesid sõnad, mõisted - töötu, töötus, tööpuudus, tööturg, tööhõive, koondamised, pankrott, streik jne.

1995 – 2004 - artiklite valikul on kasutatud ajalehtede interneti arhiivi.

Ajalehest Eesti Päevaleht pääsesid valimisse kõik artiklid, mille pealkirjas esinesid sõnad „töötu“ või „töötus“. Valim moodustati Eesti Päevalehe kodulehel www.epl.ee interneti otsingumootori abil, määrates kriteeriumiks sõnade „töötus“ või „töötu“ esinemise pealkirjas.

Ajavahemikul 01.01.1995 - 01.11.2004 artiklite valikul sisestati esmalt märksõna „töötus,, ja seejärel sama aasta kohta märksõna „ töötu,, . Saadud tulemused liideti ja saadi artiklite arv igas aastas kokku.

Eesti Päevalehes oli sel perioodil pealkirjapõhise otsingu tulemusel märksõnaga „ töötus,, 24 artiklit ja märksõnaga „ töötu,, 66 artiklit. kokku 90 artiklit
Artiklid, mida otsingumootor andis välja samal ajavahemikul kahe erineva märksõna sisestamisel omavahel ei kattunud.

Ühtekokku moodustus Eesti Päevalehe valim koos 1994 aastal ilmunud 5 artikliga suurusega 95 artiklit.

Ajalehe Postimees puhul kasutasin valimi moodustamiseks samuti ajalehe kodulehel www.postimees.ee asuvat interneti otsingumootorit. Kuna sealses otsingumenüüs puudus pealkirjapõhine otsing, siis kasutati sisupõhist otsingut. Märksõnaks oli „ töötus,, Postimehes ilmus ajavahemikul 01.11.1994 - 01.11.2004 sisupõhise otsingu tulemusena 821 artiklit märksõnaga „ töötus,,

Postimehe puhul olin sunnitud valimi nõuetele vastanud artiklite suure arvu tõttu – neid oli 821, tegema nende hulgast veelkordse valiku.

Postimehes oli artiklite arv aastate lõikes väga erinev ja seega võeti valimi moodustamisel aluseks see, et igast aastast sattuks valimisse keskmiselt 10 töötuse ja töötute teemapõhist artiklit.

Valimisammud aastate lõikes olid erinevad, et kätte saada soovitud kogu artiklite arv aastate lõikes. Iga aasta valim algas 01.01 ja lõppes järgmise aasta 01.01. Erandiks oli periood 01.01.2003 kuni 01.11. 2004, sooviga uurimusse haarata võimalikult tervikuna 2004 aasta.

Ühtekokku pääses Postimehes valimisse tulenevalt valimisammudest ja vajadusest ühtlustada proportsionaalselt Eesti Päevalehe ja Postimehe valimite mahtu 94 artiklit.

Parema ülevaate andmiseks Postimehe valimi kujunemisest on koostatud alljärgnev tabel.

Periood	Artikleid kokku	Valimi samm	Kokku analüüsiti
1994 - 1995	19		19
1995 - 1996	1		1
1996 - 1997	29	3	9
1997 - 1998	31	3	10
1998 - 1999	54	5	10
1999 - 2000	85	8	10
2000 - 2001	80	8	9
2001 - 2002	160	20	8
2002 - 2003	166	20	8
01.01.03 – 01.11.04	216	20	11

Tabel 1. Postimehe valim

Kuna Postimehe valim on moodustatud sisupõhiselt, siis võrdluseks tooksin ära palju oli EPL - is ajavahemikul 01.01.1995 – 01.11.2004 interneti otsingumootori abil sisupõhise otsingu ja märksõna „töötus„ sisestamisel saadud artiklite arv.

Eesti Päevalehes sisupõhise otsingu tulemusel märksõnaga „töötus„ 100 artiklit, märksõnaga „töötus„ samuti 100 artiklit. Sisupõhise otsingu puhul Eesti Päevalehes oleks muutunud vaid valimisse sattunud artiklite sisuline valik.

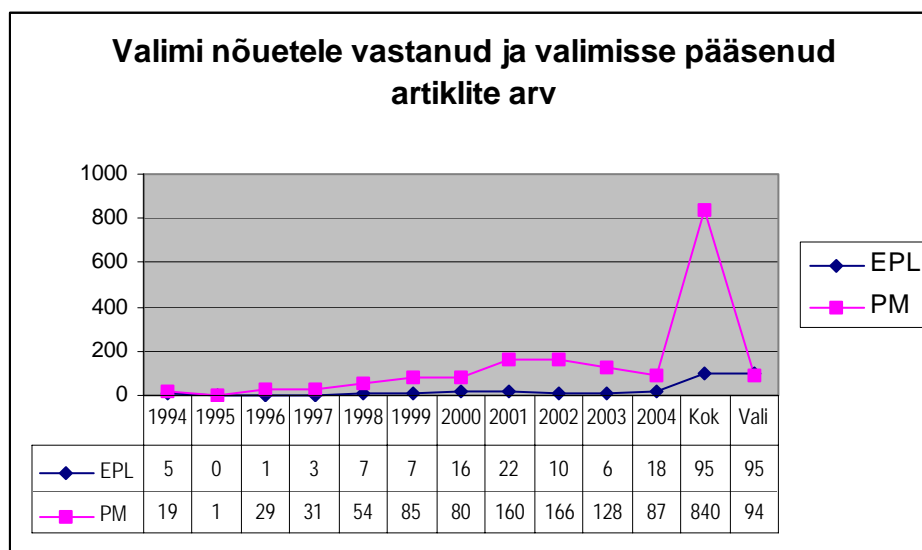
Seega sisupõhine otsing annaks lõpptulemuseks töötuse ja töötute teemaliste artiklite arvu Eesti Päevalehes ajavahemikul 01.11.1995 - 01.11. 2004 200 artiklit.

Postimehes ilmus ajavahemikul 01.11.1994 - 01.11.2004 sisupõhise otsingu tulemusena 821 artiklit märksõnaga „töötus,“ ja 4851 artiklit märksõnaga „töötü,“.

Postimehes kattusid kohati erinevate märksõnadega saadud artiklid. Seega ei saa ma anda täpset Postimehe artiklite arvu, mis on ilmunud töötuse ja töötute teemal, sest see eeldaks 4851 artikli seast 821 töötuse märksõnaga eristunud artiklite väljanõppimist ja oleks väga aja ning töömahukas ega annaks sisuliselt juurde midagi antud uurimustööle.

Asjaolu, et Postimehes on uuringuperioodil ilmunud märksa enam töötuse ja töötute teemalisi artikleid on juba ilmne, kui ainuüksi võrrelda valimi kriteeriumitele vastanud artiklite hulka - Eesti Päevalehes 95 ja Postimehes 840.

Alljärgnev joonis annab ülevaate sellest, kui palju oli uuringuperioodil Eesti Päevalehes ja Postimehes valimi kriteeriumitele vastanud artikleid ja kui palju neid valimisse pääses.

Joonis 2 Valimi nõuetele vastanud ja valimisse pääsenud artiklite arv EPL-is ja PM-s 1994 - 2004 absoluutarvudes

Seega kuna valimid on moodustatud erinevatel alustel pole võimalik uurimistulemusi otseselt võrrelda, kuid on võimalik välja tuua üldtendentsid mõlema ajalehe puhul.

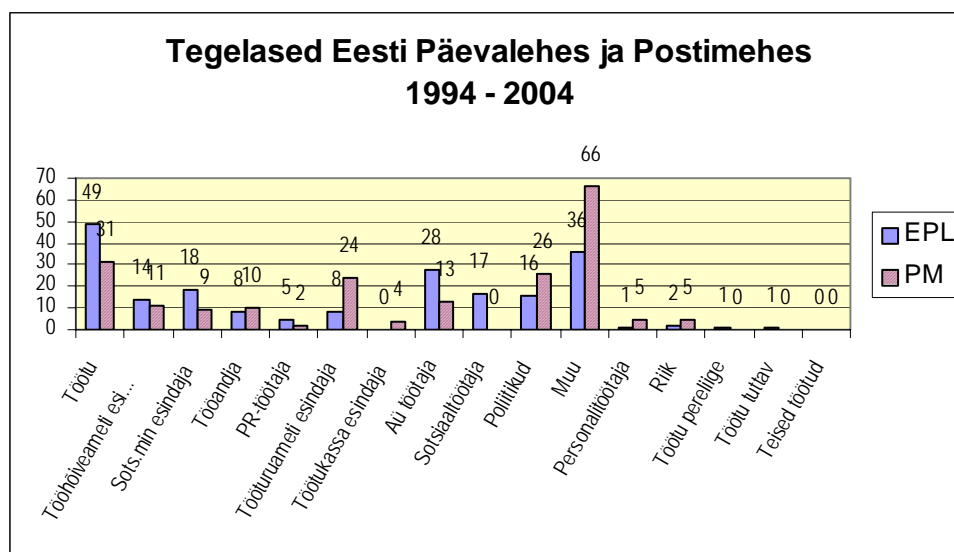
4. KODEERIMISE TULEMUSED

Artikleid analüüsid on üks olulisema tähtsusega kategooriaid “tegelaste” grupp. See annab meile ülevaate, kes on need isikud või institutsioonid, kes töötuse ja töötute teemal sõna võtavad ning kelle hääl ja arvamus jääb alarepresenteerituks.

Kodeerimistulemused on esitatud tegelaste lõikes tervikuna, kui ka alagruppide kaupa, kus jagasin tegelased rääkivateks ja tegutsevateks pea-ja kõrvaltegelasteks ning varjatud ja vaikivateks tegelasteks.

Lisaks on äratoodud tegelaste iseloomustus tulenevalt nende vanusest, soost, rahvusest.

4.1 TEGELASED

Joonis 3. Tegelased Eesti Päevalehe ja Postimehe töötuse ja töötute teemalistes artiklites kõikide kategooriate lõikes absoluutarvudes kokku

Eesti Päevalehes oli töötuse ja töötute teemalistes artiklites kõige enam kategooria „töötu„ alla sobinud tegelasi. Töötu oli tegelaseks Eesti Päevalehes 52 % artiklites (49 loos). Postimehes oli töötu tegelaseks 33 % artiklites (31 lugu).

Sellele järgnesid Eesti Päevalehes „muu“, kategooria alla kuulunud tegelased. Muu, kategooria alla liigitasin juhtumid, mis ei olnud esindatud põhikodeerimistabelis. See hõlmas põhiliselt järgnevaid tegelasi: politseinik, toimetuse, analüütik, kirjasaatja, teadlane, koolitaja.

38 % Eesti Päevalehe artiklites olid tegelasteks „muu“, kategooria alla sobinud tegelased. Selliseid lugusid oli ühtekokku Eesti Päevalehes 36.

70 % Postimehe artiklites (66 loos) võis leida tegelasi, keda sai liigitada kategooriasse „muu“. See oli ka Postimehes kõige enam tegelastena representeeritud kategooria.

Tööturuameti esindaja oli Eesti Päevalehes tegelaseks 8 % artiklites (8 loos).

Postimees oli Tööturuameti esindajaid pidanud tegelastena üsna olulisteks - nemad olid esindatud ligi veerandis ehk 26 % artiklites (24 loos).

Tööhõiveameti esindaja oli Eesti Päevalehes tegelasena olemas 15 % artiklites (14 lugu) ja Postimehes vaid 1 % artiklites (1 lugu).

Sotsiaalministeeriumi esindaja oli tegelaseks 19 % Eesti Päevalehe artiklites (18 loos). Postimehes astus sotsiaalministeeriumi esindajana tegelase rollis üles 9 % artiklites (9 loos).

Tööandja, kes töötute endi kõrval on samuti väga oluline kategooria töötuse ja töötute teema kajastamisel, oli Eesti Päevalehes tegelaseks 8 % artiklites (8 loos) ning Postimehes 10 % artiklites (10 loos).

Pressiesindaja ehk PR - töötaja oli tegelaseks 5 % artiklites (5 loos) Eesti Päevalehes ning Postimehes oli PR-töötaja tegelasena esindatud 2 % artiklites (2 loos).

Töötukassa, kui institutsioon on Eestis suhteliselt noor asutus ja seetõttu on ka mõistetav, et töötukassa esindajad polnud tegelastena ei Postimehes ega ka Eesti Päevalehes kuigivõrd esindatud..

Postimehes oli töötukassa esindaja tegelaseks 4 % artiklites (4 loos) ja Eesti Päevalehes polnud Töötukassa esindaja tegelaseks mitte kordagi.

Ametiühingu töötaja oli Eesti Päevalehes tegelase rollis 29 % artiklites (28 loos) ja Postimehes 14 % artiklites (13 loos).

Sotsiaaltöötaja, kes samuti on töötuse ja töötute temaatika kajastamisel üheks nn võtmeisikuks polnud Postimehes tegelaseks mitte kordagi, seevastu Eesti Päevalehes oli sotsiaaltöötaja tegelaseks 18 % artiklites (17 loos).

Poliitikud, kelle otsustest tegelikult sõltub suuresti, mis toimub Eesti tööturul olid Eesti Päevalehes tegelastena esindatud 17 % artiklites (16 loos).

Postimees oli poliitikutele arvamuse andmise võimalust pidanud veelgi olulisemaks - seal esines poliitik tegelasena 28 % artiklites (26 loos).

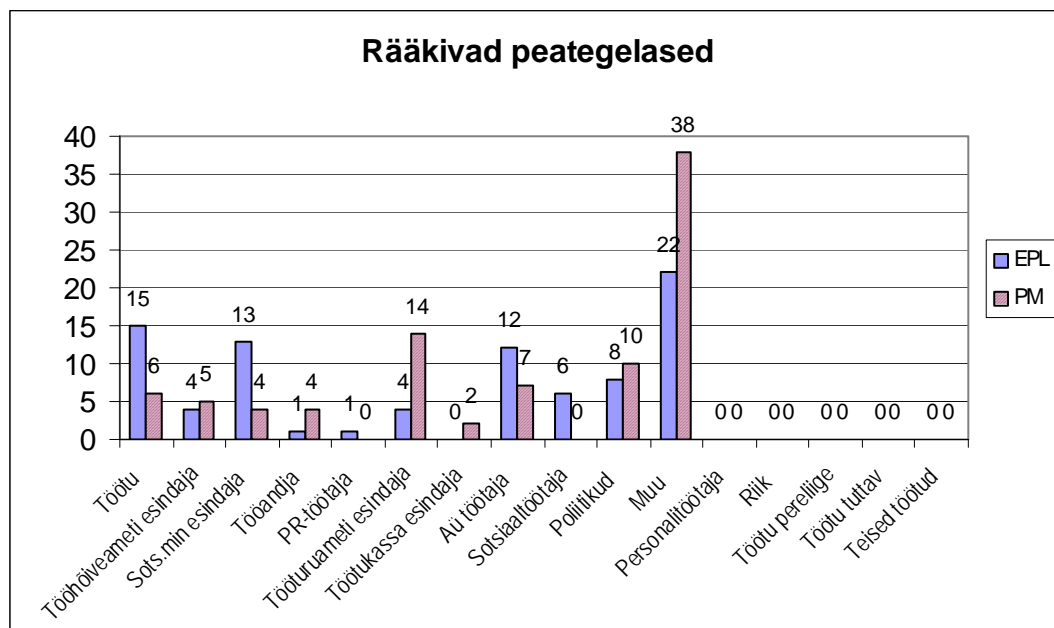
Personalitöötaja tegelase rollis oli Eesti Päevalehes vaid 1 % artiklites (1 loos), Postimehes oli see näitaja 5 % (5 loos).

Kategooriad Töötu pereliige ja töötu tutvav olid Eesti Päevalehes esindatud mõlemad 1 % lugudes (kumbagi 1 loos), kuid Postimehes olid need kategooriad tegelastena olematud. Ei Eesti Päevalehes ega Postimehes polnud tegelastena nn töötu kõrvale, kellest jutt käis kaasatud oma arvamust avaldama teisi töötuid.

Riik oli artiklites umbisikuliseks tegelaseks ja reeglina edastati mingeid andmeid siis riigi nimel - Postimehes esines sellist juhtu 5 % artiklites (5 loos) ja Eesti Päevalehes 2 % artiklites (2 loos).

4.2 Rääkivad peategelased

Rääkivaks peategelaseks määratlesin tegelase, kelle arvamust ja seisukohti kajastati loos kõige enam ja kelle juhtumile oli lugu ülesehitatud. Sageli oli rääkivat peategelast mainitud kui olulist isikut ka loo pealkirjas ning juhtlõigus.

Joonis 3. Rääkivad peategelased EPL-is ja Postimehes 1994 -2004 absoluutarvudes

On loogiline oletada, et kui valimisse on otsitud töötuse ja töötute teemalised artiklid, siis on sel teemal üheks olulisemaks ja enam esindatuks rääkivaks peategelaseks ka töötü.

Uurimusest selgus, et vaid 16 % EPL-i artiklis (15 lugu) oli rääkivaks peategelaseks töötü. Postimehes oli töötü rääkivaks peategelaseks 6 % artiklites (6 lugu).

Eesti Päevalehe seisukohalt ei ole 15-s artiklis töötü peategelasena esinemine üldsegi mitte halb näitaja, sest 15 rääkivat töötüt on sõnasaamise sageduselt teisel kohal pärast kategooriat „muu,“ ja tegelaste üldkokkuvõttes nägime, et 52 % Eesti Päevalehe artiklites oli töötü siiski kõige enam artiklites esinenud tegelaseks.

Seega Eesti Päevaleht on representeerinud töötuid inimestena, kel on ka õigus sõna sekka öelda töötuse ja töötute teemal diskuteerides.

Ajalehtedes Eesti Päevaleht ja Postimees oli aastail 1994- 2004 töötuse ja töötute teemal kõige rohkem rääkiva peategelasena sõnavõtnud isikud/institutsioonid, keda võis liigitada “muu” kategooriasse.

See hõlmas põhiliselt järgnevaid tegelasi: politseinik, toimetus, analüütik, kirjasaatja, teadlane, koolitaja.

“Muu” kategooria esindajad figureerisid peategelastena EPL-is 23 % artiklites (22 lugu) ja Postimehes 40 % artiklites (38 lugu).

Sotsiaalministeeriumi esindaja sai sõna rääkiva peategelasena 12 % -is (13 loos) ja aü töötaja 11 % -is (12 lugu) EPL-i artiklis.

Poliitikud olid Postimehes rääkiva peategelase rollis töötuse ja töötute temaatika kajastamisel 11 % artiklites (10 lugu) ja Eesti Päevalehes 7 % artiklites (8 lugu).

Postimehe artiklites võis leida Tööturuameti esindajat rääkiva peategelasena 15 % artiklites (14 lugu) ja aü töötajat samas rollis 7 % artiklites (7 lugu). Töötute ise esines Postimehes rääkiva peategelasena vaid 6 % artiklites (6 lugu).

Sotsiaalministeeriumi esindaja/minister ja aü töötajad said rääkivate peategelastena Eesti Päevalehes sõna enam-vähem võrdselt. Need kategooriad olid esindatud vastavalt 12 % artiklites (13 lugu) ja 11 % artiklites (12 lugu).

Postimehes oli sotsiaalministeeriumi esindaja/ minister rääkiva peategelase rollis 4 % artiklites (4 lugu) ja aü töötaja 7 % artiklites (7 lugu).

Eesti Päevalehes osalevad töötuse ja töötute teemalises dialoogis peategelastena enam-vähem võrdsel juhudel Tööturuameti, tööhõiveameti esindajad, keda võib leida 4 % artiklites (mõlemal 4-s loos) ja sotsiaaltöötajad, kes olid rääkivad peategelased 6 % artiklites (6 lugu).

Postimehes on Tööturuameti esindaja rääkiva peategelasena esindatud 15 % artiklites (14 lugu), seda on enam kui 4 juhtu (4 %) EPL-is.

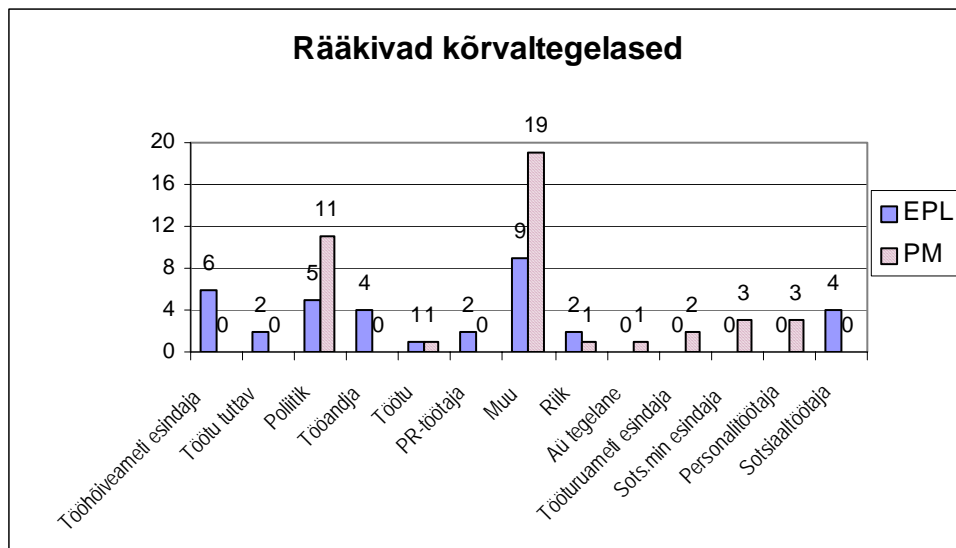
Samuti on Postimehes sõna andnud 2 % artiklites rääkiva peategelasena Töötukassa esindajale (2 lugu). EPL -is ei ole Töötukassa esindaja rääkiva peategelase rollis mitte kordagi.

PR-töötaja ja tööandja esinesid Eesti Päevalehes rääkiva peategelasena vaid 1 % artiklitest (1 lugu).

Postimehes oli tööandja rääkivaks peategelaseks 4 % artiklites (4 lugu) ja PR -töötaja mitte üheski.

1.3 Rääkivad kõrvaltegelased

Lisaks rääkivatele peategelastele analüüsisin ka, kes on töötute ja töötuse teemalistes artiklites rääkivate kõrvaltegelaste rollis. Rääkivate kõrvaltegelastena määratlesin tegelased, kes esinesid tekstides taustarollis ja illustreerisid või kommenteerisid peategelase ütlusi või temaga toimuvat.

Joonis 4 Rääkivad kõrvaltegelased EPL-is ja PM-s absoluutarvudes

Töötutu oli rääkivaks kõrvaltegelaseks 1 % EPL - artiklites (1 loos) ja 1 % Postimehes artiklites (1 lugu).

„Muu„ kategooria esindajad olid rääkivate kõrvaltegelastena Eesti Päevalehes esindatud 9 % artiklites (9 lugu) ja Postimehes 20 % artiklites (19 lugu).

„Muu„ kategooria oli ka kõige enam esindatud kategooria rääkivate kõrvaltegelasena mõlemas lehes.

Tööhõiveameti esindaja oli rääkiva kõrvaltegelase rollis 6 % artiklites (6 lugu) EPL-is ja Postimehes mitte kordagi.

Sotsiaaltöötaja esines EPL - is rääkiva kõrvaltegelasena 3 % artiklites (4 lugu) ja Postimehes mitte kordagi.

Poliitik rääkiva kõrvaltegelasena oli esindatud EPL -is 5 % artiklites (5 lugu) ja Postimehes 12 % artiklites (11 lugu).

Uute kategooriatena, keda rääkivate peategelaste määratlemisel EPL -is ei

esinenud, tulid EPL -is kõrvaltegelastena sisse töötu tuttav , keda esines 2 % artiklites (2 lugu) , personalitöötaja oli rääkivaks kõrvaltegelaseks 3 % artiklites (3 lugu). Riik esines rääkiva kõrvaltegelasena EPL -is 2 % artiklites (2 lugu). Riik esines rääkiva kõrvaltegelasena juhul kui räägiti umbisikuliselt riigi nimel N: Eesti riigi hinnangul .

Postimehes töötu tuttav ei saanud sõna mitte üheski kategoorias, personalitöötaja oli Postimehes rääkivaks kõrvaltegelaseks 3 % artiklites (3 lugu).

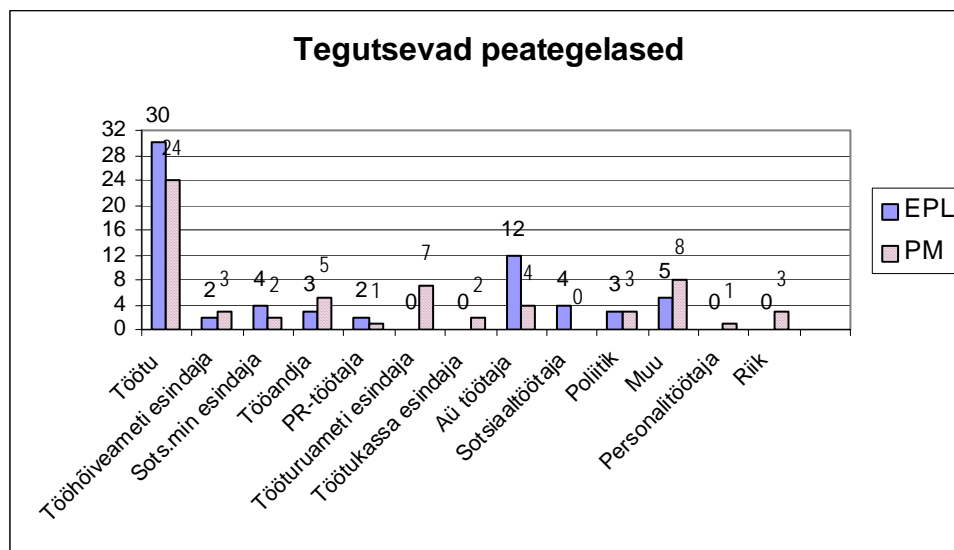
Lisaks olid rääkivate kõrvaltegelastena esindatud Postimehes veel sotsiaalministeeriumi esindaja 3 % artiklites (3 lugu) ja Tööturuameti esindaja 2 % artiklites (2 lugu).

Eesti Päevalehes ei saanud rääkivate kõrvaltegelastena üldse sõna aü - tegelane, Tööturuameti esindaja, Sots. ministeeriumi esindaja ja personalitöötaja.

Postimehes ei saanud rääkivate kõrvaltegelastena üldse sõna Tööhõiveameti esindaja, töötu tuttav, tööandja, pr-töötaja ja sotsiaaltöötaja.

1.4 Tegutsevad peategelased

Tegutseva peategelasena määratlesin tegelase, kelle juhtumil artikkel põhines ja kes konkreetselt tegi veel midagi muud lisaks rääkimisele. N: töötü osales koolitusel, tulistas ülemuse surnuks jne.

Joonis 5. Tegutsevad peategelased EPL-is ja PM-s absoluutarvudes

Nii Eesti Päevalehes kui ka Postimehes on töötü kõige arvukam ja aktiivsem tegutsev peategelane . 32 % EPL-i artiklites (30 lugu) oli töötü tegutsevaks peategelaseks.

Postimehes tegutsesid töötud peategelastena 26 % artiklites (24 lugu).

Tegutsemisaktiivsusest olid Postimehes peategelastena teisel kohal Tööturuameeti esindaja, keda leidis selles rollis 7 % artiklis (7 loos) ja töötukassa esindaja, keda oli tegutsemaks peategelaseks 2 % artiklites (2 loos). Need alakategooriad ei tegutsenud aga Eesti Päevalehes üldse peategelaseks.

EPL - is tegutses sotsiaalministeeriumi esindaja/minister peategelaseks 4 % artiklis (4 loos) ja Postimehes 2 % artiklites (2 loos).

Äü- töötaja oli tegutsev peategelane EPL - is 13 % artiklites (12 loos), Postimehes tegutses äü töötaja peategelaseks 4 % artiklites (4 loos).

Kui EPL-is võis leida sotsiaaltöötajat midagi tegemas 4 % artiklites ehk 4-s loos , siis Postimehes polnud sotsiaaltöötaja tegutseva peategelase rollis mitte kordagi.

Nii EPL - is kui ka Postimehes tegutses poliitik peategelaseks 3 loos . Seega nii Eesti Päevalehes kui Postimehes oli poliitiku esinemissagedus tegutseva peategelaseks seega 3 %.

EPL - is oli tööhõiveameti esindaja tegutsemas peategelasena 2 % artiklites (2 loos), Postimehes 3 % artiklites (3 loos).

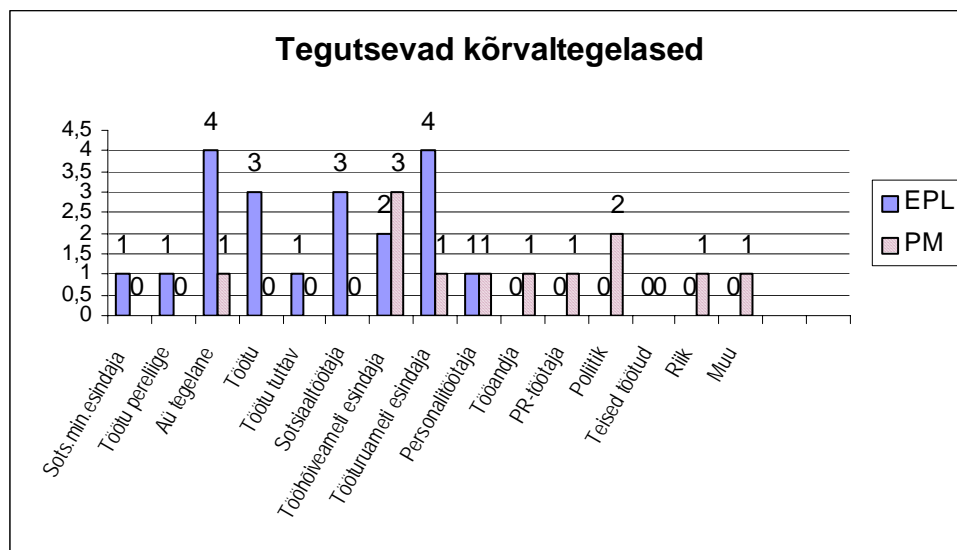
Tegutsevaks peategelaseks oli Eesti Päevalehes PR – töötaja 2 % artiklites (2 lugu), Postimehes 1 % artiklites (1 loos).

Kategooria „Muu„ alla käivad tegelased olid EPL - is tegutseva peategelasena tegutsemas 5 % artiklites (5 loos) ja Postimehes 9 % artiklites (8 loos).

Tegutsevate peategelasena ei esinenud Postimehes ainsana sotsiaaltöötaja. Eesti Päevalehes polnud tegutseva peategelase rollis kordagi Tööturuameti esindaja, Töötukassa esindaja, personalitöötaja ja riik.

1.5 Tegutsevad kõrvaltegelased

Tegutseva kõrvaltegelasena määratlesin tegelased, kes artiklis lisaks rääkimisele midagi tegid. N: tööbüroo ametnik aitas töötul ettevõtlustoetuse projekti koostada.

Joonis 6. Tegutsevad kõrvaltegelased EPL-is ja Postimehes absoluutarvudes

Tegutsevate kõrvaltegelastena figureerisid EPL -is uuringuperioodil sots. min esindaja 1 % artiklites (1 loos), aü tegelane 4 % artiklites (4 loos), töötu 3 % artiklites (3 loos), sotsiaaltöötaja 2 % artiklites (3 loos), tööturuameti esindaja 4 % artiklites (4 loos).

Tegutsevate kõrvaltegelastena polnud Eesti Päevalehes mitte kordagi esindatud tööandja, PR - töötaja, poliitik, teised töötud, riik ja kategooria „, muu,, .

Postimehes oli kõige aktiivsemaks tegutsevaks kõrvaltegelaseks Tööhõiveameti esindaja, keda võis tegutsemas leida 3 % artiklites (3 loos). Töötu, personalitöötaja, Tööturuameti esindaja, aü tegelane, PR -töötaja, riik ja kategooria „, muu,, olid tegutseva kõrvaltegelase rollis kõik 1 % artiklites (1 loos).

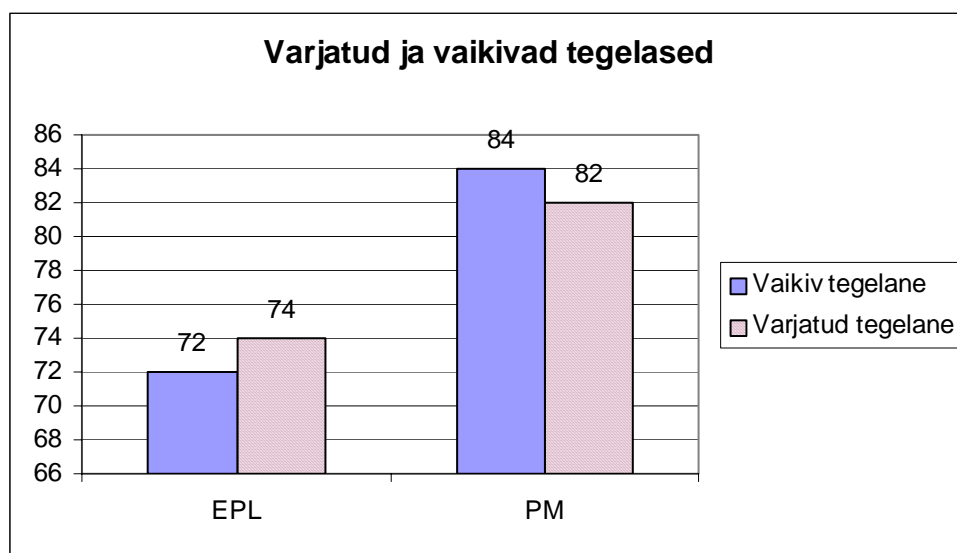
Poliitik oli tegutsev kõrvaltegelane Postimehes 2 % artiklites (2 loos).

Postimehes polnud tegutsevate kõrvaltegelaste rollis mitte kordagi sots. ministriumini esindaja, töötu pereliige, töötu, töötu tuttav, sotsiaaltöötaja ja teised töötud.

1.6. Varjatud ja vaikivad tegelased

Lisaks rääkivatele ja tegutsevatele tegelastele esinesid ajalehes EPL ja Postimees aastail 1994- 2004 artiklites ka varjatud ja vaikivad tegelased.

Vaikivate tegelaste all on mõeldud neid, kelle eest keegi räägib. Varjatud tegelaseks lugemin tegelasi, kes olid peidetud institutsioonide taha. Need tegelased polnud tuvastatavad isikuliselt ja nad rääkisid institutsiooni nimel.

Joonis 7 Varjatud ja vaikivad tegelased EPL-is ja PM-is absoluutarvudes

Eelpool analüüsidest töötute enda osalemist rääkivate või tegutsevate pea-ja kõrvaltegelastena, nägime, et töötute osakaal oli Eesti Päevalehes veidi üle poole artiklites ja Postimehes jäi see näitaja alla poole artiklite kogumahust.

Eesti Päevalehes esines töötute tegelasena 52 % artiklites (49 lugu), Postimehes oli töötute tegelaseks 32 % artiklites (31 lugu).

Seega Eesti Päevalehes oli 49 lugu, kus töötute esines tegelasena ja 46 lugu, kus töötute eest räägiti. Postimehes oli 31 lugu sellist, kus töötute oli tegelaseks ja 63 lugu sellist, kus töötute eest räägiti.

Näeme, et Postimehes võis vaikivaid tegelasi leida ühtekokku 89 % artiklites (84 loos) ja Eesti Päevalehes 76 % artiklites (72 loos). Vaikivate tegelaste hulka kuulusid nii töötud, tööandjad, ametnikud ja muu kategooriasse sobilikud tegelased.

Antud uurimustöös ei ole välja toodud, kui suures ulatuses üks või teine kategooria oli vaikivaks tegelaseks, kuid olles artikleid analüüsinud ka sellise pilguga, mis võimaldaks teha antud andmestiku põhjal edasist kvalitatiivanalüüsi võin väita, et põhiliselt oli artiklites vaikivaks tegelaseks, kelle eest räägiti töötü.

Töötü eest rääkisid nii pea kui kõrvaltegelastena ametnikud, politseinikud, ajakirjanikud, toimetus, analüütikud jt „muu „ kategooriasse kuulujad.

„Olen kohanud noori naisi, 38-aastased tulevad ja ütlevad, et mis väljavaateid mul enam, pean otsi kokku tõmbama ja vaatama, kuhu mind veel võetakse, ütles ArikoReservi konsultant Kersti Aave. PMOnline „ Keskealised on tööturul tõrjutud,, 28.05.2003

„Kolm meest lubasid ristidelt maha ronida alles siis, kui on oma töökohad tagasi saanud. Kui nad aga oma tahtmist ei saa, ähvardasid bussijuhid end veel ka põlema panna.,, PM Online „ Paraguay töötud bussijuhid löid end risti,, 03.07.2004

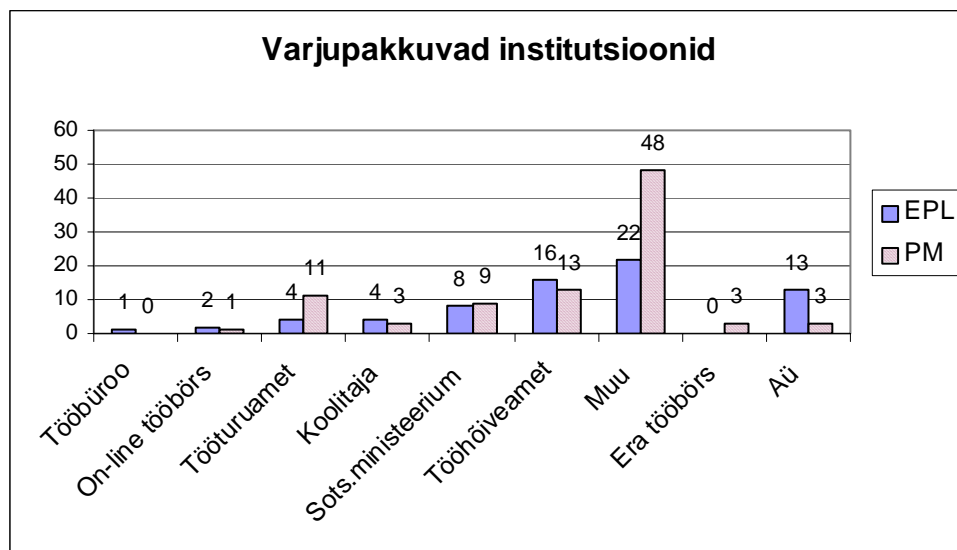
„20-aastane Raina oli kaks aastat tagasi samasuguses olukorras. Temal läks hästi-pärast edukalt lõpetatud kursusi ning aastast müüjatööd õpib ta ametikoolis.,, Kabral, S. „ Noortel pole tööturul eeliseid,, , Postimees, 23.10.1996

Juhtudel, mil ühtegi konkreetset isikut ei olnud oma arvamust avaldamas töötuse teemal tulid mängu varjatud tegelased. Varjatud tegelased on peidetud institutsioonide taha ja räägivad nende nimel. Varjatud tegelasi oli Eesti Päevalehes 78 % artiklites (74 loos) ja Postimehes 87 % artiklites (82 loos).

N: „Soome ajalehe teatel süüdistab „Viking Expressi,, meeskond oma töökohtade kaotamises Soome Meremeeste Liitu.,, BNS „Üleeile vallandati kõik „Viking Expressil,, töötanud meremehed,, Postimees, 21.07.1994

Varjatud tegelaseks lugesin tegelasi, kes olid peidetud institutsioonide taha. Need tegelased polnud tuvastatavad isikuliselt ja nad rääkisid institutsiooni nimel.

1.7 Institutsioonid, mille taha varjatud tegelased peitusid

Joonis 8. Varjupakkuvate institutsioonide esinemise arv EPL-i ja PM artiklites absoluutarvudes

Töötuse ja töötute teemaga otseselt seotud olev institutsioon, kes rääkis töötute eest ja nende nimel olles ise isikustamata oli ametiühing.

EPL - is võttis ametiühing sõna 14 % artiklites (13 loos) ja Postimehes 3 % artiklites (3 loos). Aktiivne oli ka varjupakkuva institutsioonina esinema sotsiaalministeerium, kes Eesti Päevalehes oli selles rollis 8 % artiklites (8 loos) ja Postimehes 9 % artiklites (9 loos).

Tööturuamet oli varjupakkuva institutsioonina tegev Eesti Päevalehes 4 % artiklites (4 loos) ning Postimehes 12 % artiklites (11 loos).

„ Tööhõiveametite töötajad selgitasid, et riigi tellimusel on pisteliselt uuritud töötuse tegelikku seis, töötute kutsealast struktuuri, ümberõppimise ja teenimisvõimalusi jms, kuid uurimustulemusi ei taheta anda ajakirjandusele, ammugi ei levitata neid andmeid Brüsselis. „ Karja, S „, Olevik on minevikus kinni, „ Postimees, 31.07.1996.

Näeme, et kõige enam, tervelt 51 % artiklites (48 loos) Postimehes ja Eesti Päevalehes 23 % artiklites (22 loos) esinesid varjatud tegelased nii Eesti Päevalehes kui ka Postimehes institutsioonide nimel, kes jäävad kategooria „muu,, alla.

„Muu,, -na esinesid näiteks teadusasutus, koolitaja, politseiametkond, teemavälised riigiasutused jne.

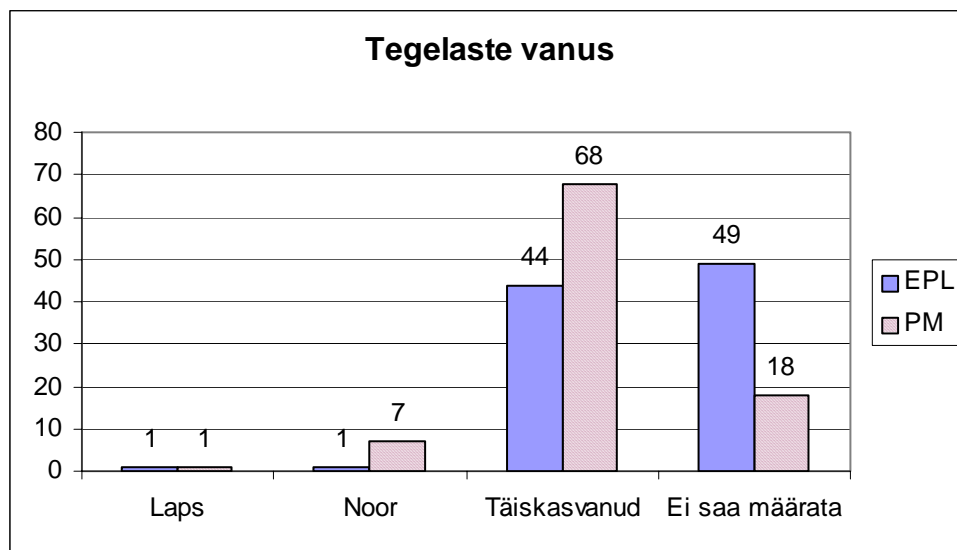
1.8 Tegelaste vanus

Tegelaste vanus määramisel lähtusin esmalt sellest, kui tekstis oli tegelase vanus märgitud. N: Mari (65).

Kui tegelase vanust polnud märgitud, siis lähtusin tekstis leidunud sõnadest – „noored,, „lapsed,, jt. ja grupeerisin tegelase vanuse vastavalt sellel viitele.

Üldtuntud tegelaste puhul lähtusin vanuse määramisel üldisest teadmusest. N. Aü liider Kadi Pärnits on täiskasvanud inimene.

Tegelaste vanusegrupi määramisel olid abiks ka loo juures olevad pildid. Selle abil sai määrata, kas tegelane on laps või täiskasvanu. Ülejäänud juhtumid, kus sellised abistavad viited puudusid määratlesin kategooriasse „tegelaste vanust ei saa määrata,, . Sinna kategooriasse kuuluvad ka tekstid, kus tegelane oli umbisikuline asutus, organisatsioon jt.

Joonis 9. Tegelaste vanus EPL -i ja Postimehe artiklites absoluutarvudes

Vanuse kategooria nii Eesti Päevalehes kui ka Postimehes andis ootuspäraseid tulemusi – tegelasteks olid peamiselt täiskasvanud inimesed Täiskasvanuteks lugesin 25 - 65 aastaseid inimesi.

Eesti Päevalehes olid täiskasvanud tegelasteks 46 % artiklites (44 loos), Postimehes olid täiskasvanud tegelasteks 72 % artiklites (68 loos). Kui ühes artiklis oli tegelaseks mitu täiskasvanut, siis vanuse määramisel märkisin täiskasvanu kategooriana üles 1 kord, mitte kolmel korral.

Tegelaste vanust ei saanud määrata Eesti Päevalehes 52 % artiklites (49 loos) ja Postimehes 19 % artiklites (18 loos), kas põhjusel, et tegelaste vanust polnud märgitud või siis tegelane oli umbisikuline.

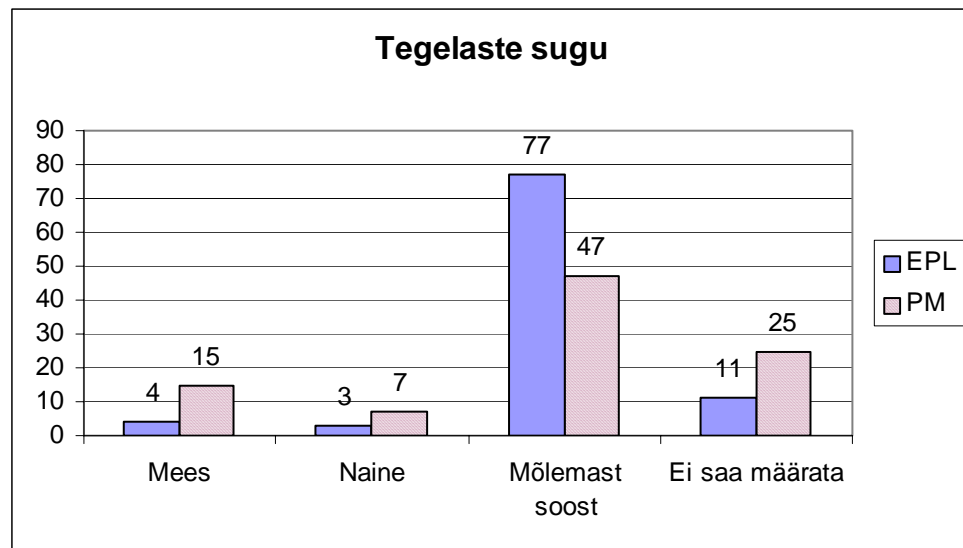
Noori (vanus 12 -24) esines Eesti Päevalehes 1 % artiklites (1 loos) ja Postimehes 7 % artiklites (7 loos). Lapsi (vanus 0 - 12) oli tegelastena esinemas 1 % EPL -i artiklites (1 loos) ja Postimehes 1 % artiklites (1 loos).

1. 9 Tegelaste sugu

Tegelaste soo määramisel lähtusin eelkõige tegelaste nimest, mis määratleb enamikel juhtudel ära tegelase soo. Selliseid juhtumeid, kus nimi olenevalt kontekstist võib kuuluda nii mehele kui naisele, ei esinenud. N. Terje – Eestis naisenimi, Norras mehenimi.

Kui tegelased polnud nimeliselt mainitud, kasutasin soo määramiseks tekstis leiduvaid sõnu – naine arvas, mees tundis jne.

Kui tegelaseks oli asutus või ei saanud tegelaste sugu ülaltoodud tunnuste alusel määrata, grupeerisin tegelaste soo kategooriasse „ei saa määrata,,

Joonis 10. Tegelaste sugu EPL-i ja PM-i artiklites absoluutarvudes

Kõige enam oli Eesti Päevalehes artikleid, milles esinesid tegelastena üheaegselt mõlemast soost tegelased. Selliste artiklite osakaal oli EPL-is koguvalmist 81 % (77 loos). Ka Postimehes oli enim artikleid, milles võis leida üheaegselt nii mehi kui naisi - selliseid artikleid oli 50 % (47 lugu).

Tegelaste sugu ei saanud määrata Eesti Päevalehes 12 % artiklites (11 loos) ja Postimehes 27 % artiklites (25 loos).

Postimehes oli selliseid lugusid, kus tegelasteks olid ainult mees või mehed 16 % (15 loos). Eesti Päevalehes oli ainult mees tegelaseks 4 % artiklites (4 loos). Artikleid, kus ainult naine või naised olid tegelaseks oli Postimehes 7 % artiklites (7 loos) ja Eesti Päevalehes 3 % artiklites (3 loos).

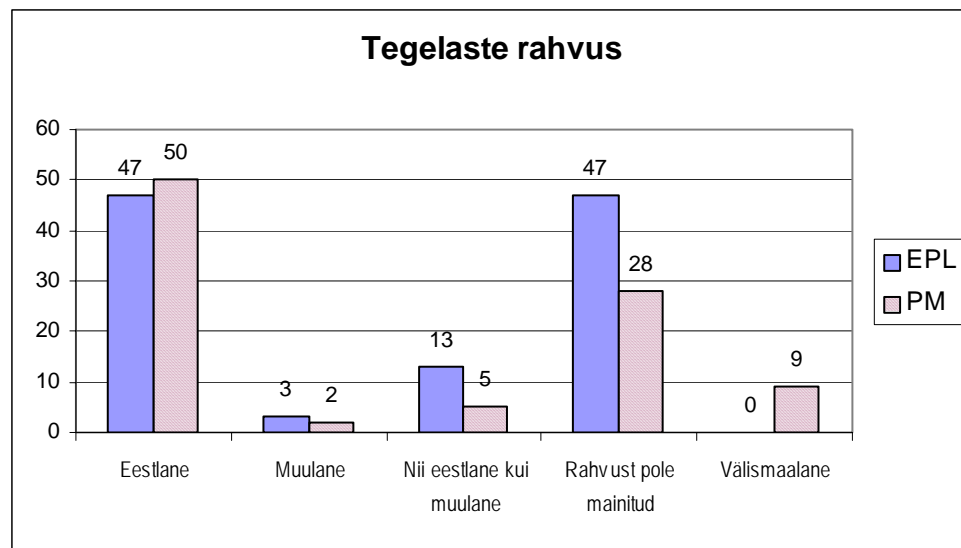
1. 10 Tegelaste rahvus

Tegelaste rahvuse määramisel lähtusin esmajoones sellest, kui tekstis oli tegelase rahvus mainitud. Kui rahvust polnud mainitud lähtusin üldisest teadmistest. N. Raivo Paavo – aü liider on eestlane.

Samuti aitas tegelase rahvust määrata inimese nimi – reeglina on eestipärase nimega inimesed eestlased. Lisaks vihjas inimese rahvusele ka loo üldine kontekst, näiteks tegevuskoht – N: Mati Tallinna tööhõiveametis end töötuna registreerimas, sai grupeeritud eestlaseks.

Muulaseks liigitasin Eestis alaliselt elava teisest rahvusest isiku. Muulase määratlemisel tuli tegelase päritolu selgelt välja ülejäänud tekstist.

Välismaalaseks lugesin Eestis ajutiselt või väljaspool Eestit elava isiku. Välismaalase määratlemisel oli abiks tema võõrapärane nimi ja loo üldine kontekst. N: Berliini teadlase arvates.....

Joonis 11. Tegelaste rahvus EPL-i ja PM-i artiklites absoluutarvudes

Kuna ühes artiklis võis üheaegselt esineda mitmeid eri rahvusest tegelasi, siis võis üks ja seesama artikkel sobida üheaegselt mitmesse erinevasse kategooriasse. Näiteks oli artiklis mainitud ühe tegelase rahvuseks eestlane aga teise rahvust polnud mainitud. Siis grupeerisin ühe tegelase eestlaste kategooriasse ja teise kategooriasse, kus rahvust polnud mainitud.

Kõige enam esines nii Eesti Päevalehes, kui ka Postimehes tegelasi, kelle rahvuseks oli eestlane. Eestlaseks grupeerisin nii tegelased, kelle puhul rahvus oli artiklis mainitud, kui ka need tegelased, kelle puhul oli tulenevalt üldisest teadmusest selge, et tema rahvus on eestlane (N. sotsiaalminister Marko Pomerants).

Eestlane oli tegelaseks Eesti Päevalehes 49 % artiklites (47 loos) ja Postimehes 53 % artiklites (50 loos). 49 % oli Eesti Päevalehes ka artikleid, kus tegelaste rahvust polnud mainitud. Selliseid lugusid oli 47. Postimehes polnud tegelaste rahvust mainitud 30 % artiklites (28 loos).

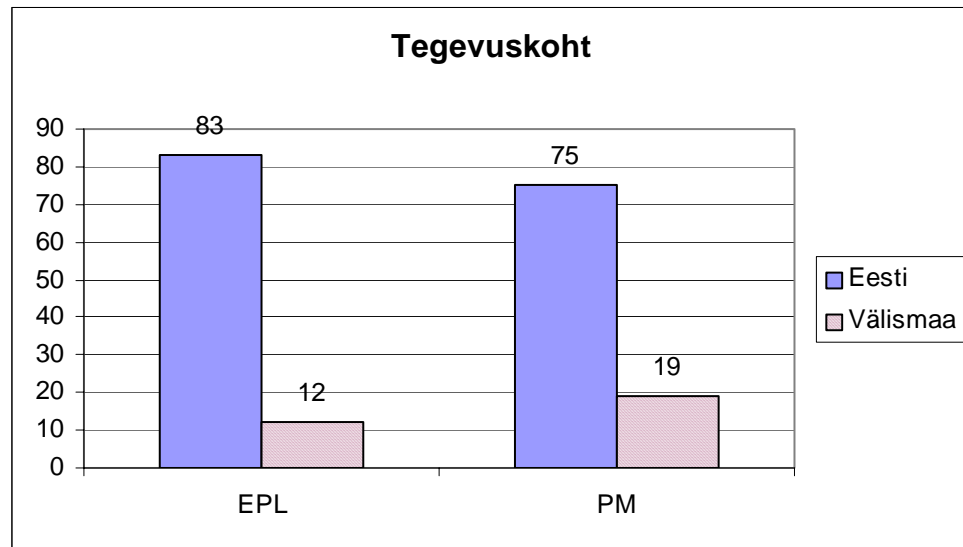
Muulaseks lugesin Eestis alaliselt elava teisest rahvusest isiku. Eesti Päevalehes oli muulane tegelaseks 3 % artiklites (3 loos) ja Postimehes 2 % artiklites ehk 2 loos.

Artikleid, kus tegelasena esines nii eestlane kui muulane oli Eesti Päevalehes 14 % (13 lugu) ja Postimehes 5 % (5 lugu). Välismaalane oli tegelaseks 9 % Eesti Päevalehe artiklites (9 loos), aga Postimehes mitte kordagi.

1. 11 Tegevuskoht

Tegevuskohana määratlesin Eesti, kui tegevus toimus Eesti kohtades, mis üldtuntud teadmusele tuginedes asuvad Eestis. N: Pärnu tööhõiveamet.

Välismaana määratlesin kohad, kui tekstis oli selgelt öeldud, et tegevus toimub välismaal. N: BBC töötajad on Londonis streigivalmis..... .

Joonis 12. Tegevuskohad Eesti Päevalehe ja Postimehes absoluutarvudes.

Põhiline tegevuskoht oli nii Eesti Päevalehe kui Postimehe artiklites Eesti.

87 % Eesti Päevalehe artiklites (83 lugu) toimus tegevus Eestis. Postimehes oli tegevuskohaks Eesti 78 % artiklites (75 lugu).

Välismaa tegevuskohana esines Eesti Päevalehes 13 % artiklites (12 loos) ja Postimehes 20 % artiklites (19 loos).

5. DISKUSSIOON

Meedia representatsiooni hindamisel on oluline, kui palju ühel või teisel teemal ajakirjanduses räägitakse. Töötuse ja töötute meediarepresentatsiooni hindamiseks aastail 1994 - 2004 ajalehtedes Eesti Päevaleht ja Postimees uurisin, kui palju valimi nõuetele vastavaid töötuse ja töötute teemalisi artikleid kummaski väljaandes erinevatel aastatel ilmus. Neid tulemusi kajastab joonis 2.

Alljärgnevalt püüan vaadata, milline oli töötuse ja töötute teema esindatus Eesti Päevalehes ja Postimehes aastate lõikes võrrelduna üldise tööpuuduse näitajatega ühiskonnas ning kas meediakajastus ja tööpuuduse määr olid omavahel seotud st. kas perioodil, mil töötus oli statistiliselt suur oli ka artikleid ajalehtedes enam ja vice versa.

Statistikaameti andmeil hakkas üheksakümnendate aastate alguses Eestis töötus kiiresti suurenema ja 1995. aastal jõudis see 10-ne protsendini. Aastatel 1995 – 1998 püsis töötuse määr 10-ne protsendi piires.

EV Statistikaameti kogumiku „Sotsiaaltrendid“ andmeil oligi üheks töötuse tõusulaine ajaks 1998. aasta IV kvartal kuni 2000. aasta 1 kvartal. Põhjuseks Venemaa majanduskriis .

Seega oleks loogiline eeldada, et töötuse ja töötute teemalisi artikleid ilmus ka meedias enam. Minu järeldused on tehtud artiklite põhjal, mis vastasid valimi kriteeriumitele ja seetõttu ei peegelda need järeldused 100 % realsust.

Uurimus näitas , et EPL – is ilmus 1994. aastal 5 temaatilist artiklit ja 1995. aastal mitte ühtegi temaatilist artiklit. Ajalehes Postimees ilmus töötuse ja töötute teemal 1994. aastal 19 artiklit, 1995. aastal 1 artikkel.

Samas kui statistiliselt jäävad aastad 1994 -1995 just perioodi, mil Eesti rahvastiku tööalases käitumises ilmsid üleminekuriikidele iseloomulikud tendentsid. Nendeks oli tööhõive pidev vähenemine ja rahvastiku majandusliku passiivsuse kasv.

Näib, et sama passiivsus kandus ka üle Eesti Päevalehte ning ajalehte Postimees , kes töötuse ja töötute temaatikat 1994. aastal intensiivselt ei kajastanud ja 1995. aastal suisa väga vähe oluliseks pidasid.

Eesti Päevalehes ilmus töötuse ja töötute temaatikat kajastavaid artikleid 1996 aastal 1 ja 1997 aastal 3 artiklit.

Postimehes ilmus temaatilisi artikleid 1996 aastal 29, mis on märgatavalt enam kui Eesti Päevalehes samal perioodil.

1997. aastal ilmus Postimehes töötuse ja töötute teemalisi artikleid 31, mis on jällegi enam, kui EPL-is ilmunud 3 artiklit samal aastal.

1998. aastat peetakse EV Statistikaameti andmeil üheks valusamaks töötuse ja tööpuuduse aastaks minu poolt uuritava ajavahemiku jooksul.

EPL-is 1998 aastal töötuse ja töötute teemal ilmunud artiklite arv seda paraku ei kajast - neid oli ühtekokku vaid 7.

Kuigi Postimehes ilmus 1998. aastal 54 töötute ja töötuse teemalist artiklit ei ole see arvestatav hulk võrreldes kriitilise olukorraga tööturul.

Samas oli aga kõige enam ajavahemikult 1994 -2004 töötuse ja töötute teemalisi artikleid Postimehes avaldatud hoopis 2002. aastal, mil nende koguarv küündis 166-ni. Üllatuslikult oli 2002. aastal Eesti Päevalehes aga töötuse ja töötute teemalisi artikleid avaldatud vaid 10. Tööpuudus samal aastal 2002 oli aga 10 % ja hakkas tasapisi langema.

Eesti Päevalehes ilmus kõige enam töötuse teemalisi artikleid 2001. aastal - neid oli kokku 22. Postimehes ilmus kõige enam artikleid 2002 aastal - 166.

Tööjõu uuringu andmeil oli 2003. aastal Eestis 66 000 töötut. Tööturuameti andmetel oli samal ajal riigi tööhõivetalitustes registreeritud töötuid 43 000 ja abiraha sai 20 000 inimest.

Üllatuslik on see, et 2003 aastal, mil kriitilised protsessid tööjõuturul hakkasid hoogu koguma ilmus EPL- is ühtekokku vaid 6 töötuse ja töötute teemalist artiklit. Postimees käis selles mõttes ajaga kaasas, et 2003 aastal ilmus seal 128 artiklit, see on tervelt 122 artiklit rohkem, kui EPL - is.

Alles 2004 aastal suurenes temaatiliste artiklite arv Eesti Päevalehes 6 lt- 18- ni. Postimehes ilmus 2004 aastal 87 töötuse teemalist artiklit.

Kui eeltoodud võrdlusele võtame veel lisaks ka kogu uuringuperioodil Eesti Päevalehes ja Postimehes ilmunud artiklite arvu, mis kokkuvõtvalt oli järgmine:

Eesti Päevalehes oli perioodil 01.01. 1995 - 01.11. 2004 pealkirjapõhise otsingu tulemusel märksõnaga „ töötus„ 24 artiklit ja märksõnaga „ töötute„ 66 artiklit- kokku 90 artiklit. Artiklid, mida otsingumootor andis välja samal ajavahemikul kahe erineva märksõna sisestamisel omavahel ei kattunud.

Ühtekokku moodustus Eesti Päevalehe valim koos 1994 aastal ilmunud 5 artikliga suurusega 95 artiklit.

Kui tuua võrdluseks sisupõhine otsing nagu Postimehe puhul, siis oleksid Eesti Päevalehe tulemused järgnevad: Eesti Päevalehes sisupõhise otsingu tulemusel märksõnaga töötü 100 artiklit, märksõnaga töötus samuti 100 artiklit. Sisupõhise otsingu puhul Eesti Päevalehes oleks muutunud vaid valimisse sattunud artiklite sisuline valik.

Seega sisupõhine otsing annaks lõpptulemuseks töötuse ja töötute teemaliste artiklite arvu Eesti Päevalehes ajavahemikul 01.11.1995 - 01.11. 2004 200 artiklit.

Postimehes ilmus ajavahemikul 01.11.1994 - 01.11.2004 sisupõhise otsingu tulemusena 821 artiklit märksõnaga „ töötus,, ja 4851 artiklit märksõnaga „töötü,, .

Postimehes kattusid kohati erinevate märksõnadega saadud artiklid. Seega ei saa ma anda täpset Postimehe artiklite arvu , mis on ilmunud töötuse ja töötute teemal, sest see eeldaks 4851 artikli seast 821 töötuse märksõnaga eristunud artiklite väljanõppimist ja oleks väga aja ning töömahukas ega annaks sisuliselt juurde midagi antud uurimustõõle.

Asjaolu, et Postimehes on uuringuperioodil ilmunud märksa enam töötuse ja töötute teemalisi artikleid on juba ilmne, kui ainuüksi võrrelda valimi kriteeriumitele vastanud artiklite hulka - Eesti Päevalehes 95 ja Postimehes 840.

Siit võib teha järelduse, et interneti otsingumootorid võivad olla ebaadekvaatsed. Uurides ka pisteliselt Eesti Päevalehe trükiversiooni selgus, et minu valimi kriteeriumitele vastavaid artikleid oli Eesti Päevalehes tegelikult ka märksa enam, kui interneti versioonis.

Logistilistel (elan Pärnus ja Pärnu raamatukogu ei säilita kõiki ajalehti ruumipuudusel, pidev Tartus viibimine paberversioonide ülekõntrollimiseks polnud võimalik) ning ajalistel põhjustel polnud mul võimalust kontrollida üle kõikide interneti versioonis esinevate artiklite esinemist ka Postimehe ning Eesti Päevalehe paberväljaannetes. Seega saab antud uurimus näidata vaid valitsevaid üldtendentse Eesti Päevalehe ja Postimehe töötuse ja töötute teemalistes artiklites.

Alljärgnevalt püüan anda tuginedes saadud uurimustulemustele ülevaate sellest, millised vastused uurimustöö andis püstitatud uurimisküsimustele.

1. Kes on töötuse ja töötute teemaliste artiklite pea- ja kõrvaltegelased erinevates väljaannetes ?
2. Kes kõnelevad, kes ei kõnele ja kelle eest kõneldakse töötuse ja töötute teemalistes artiklites ?
3. Kes on varjatud ja vaikivad tegelased töötuse ja töötute teemalistes artiklites ?
4. Millisena nähakse töötut soolisest, vanuselisest ja rahvuslikust aspektist vaadatuna?
5. Millised on tegelaste antud hinnangud töötusele ja töötutele ?
6. Kes tegutsevad ja kes ei tegutse tegelastest töötuse ja töötute teemalistes artiklites?

Sisuanalüüsi kokkuvõte ja järeldused

Töötuse teemalisi artikleid uurides on oluline leida, millised tegelased saavad enam sõna ja millised mitte. Tähtis on ka ära tunda tekstidest varjatud ja vaikivad tegelased, sest ka tegelaste puudumine debatis on kõnekas asjaolu.

- Eesti Päevalehes on kõige enam tegelaseks töötut. Töötut esines tegelasena Eesti Päevalehes 52 % ehk üle poolte artiklites, kokku 49 loos .
- Postimehes oli töötut tegelaseks 32 % artiklites ehk alla pooltes artiklites, kokku 31 loos.
- ***Järeldus: Eesti Päevaleht representeerib töötut enam läbi töötut enda kui Postimees.***
- Eesti Päevalehes oli töötut rääkivaks peategelaseks 16 % artiklites ehk 15 loos ja rääkivaks kõrvaltegelaseks 1 % artiklites ehk 1 loos. Postimehes oli töötut rääkivaks peategelaseks 6 % artiklites ehk 6 loos ja rääkivaks kõrvaltegelaseks 1 % artiklites ehk 1 loos.
- ***Järeldus: Eesti Päevalehes saab töötut rääkiva peategelasena enam sõna kui Postimees. Sellest võib järeldada, et Eesti Päevaleht peab töötut olulisemaks töötuse teemalises diskussioonis osalejaks kui Postimees.***

Eesti Päevalehes oli töötute tegutsevaks peategelaseks 32 % artiklites ehk 30 loos ja tegutsevaks kõrvaltegelaheks 3 % artiklites ehk 3 loos. Postimehes oli töötute tegutsevaks peategelaseks 26 % artiklites ehk 24 loos ja tegutsevaks kõrvaltegelaheks mitte üheski artiklis.

Järeldus: Eesti Päevaleht representeerib töötut inimesena, kes tegutseb oma probleemi lahendamise nimel enam kui Postimees.

- Eesti Päevalehes oli 49 % lugusid, kus töötute oli vaikivaks tegelaheks ja tema eest räägiti. Töötute eest rääkisid enam „muu,“ kategooria alla kuuluvad tegelased: politseinik, toimetuse, analüütik, kirjasaatja, teadlane, koolitaja.
- Postimehes oli 67 % lugusid, kus töötute oli vaikivaks tegelaheks ja tema eest räägiti.

Järeldus: Eesti Päevalehes on töötute vähem vaikivaks tegelaheks kui Postimehes. Seega Eesti Päevaleht peab jällegi olulisemaks teha töötute endi hääl kuuldavamaks kui Postimees.

- Eesti Päevalehes ilmus uuringuperioodil nii sisu kui pealkirjapõhise otsingu tulemusena märksõnade töötute ja töötute kasutamisel kokku 200 töötute ja töötute teemalist artiklit.
- Postimehes ilmus ajavahemikul 01.11.1994 - 01.11.2004 sisupõhise otsingu tulemusena 821 artiklit märksõnaga „töötute,“ ja 4851 artiklit märksõnaga „töötute,“.

Järeldus: Postimehes on töötute ja töötute teema kajastatud palju kordi enam kui Eesti Päevalehes, kuid hoolimata sellest on töötute ise osalised vaid väikeses hulgas artiklites.

- 70 % Postimehe artiklites (66 loos) võis leida tegelasi, keda sai liigitada kategooriasse „muu,“ „Muu,“ kategooriasse kuulusid teemavälised tegelased - nendeks olid politseinik, toimetuse analüütik, kirjasaatja, koolitaja, teadlane. 37 %

- Eesti Päevalehe artiklites olid tegelasteks „, muu,“ kategooria alla sobinud tegelased. Selliseid lugusid oli ühtekokku Eesti Päevalehes 36.

Järeldus: Postimees laseb töötuse ja töötute teemal rääkida kõige enam nendel, kes töötuse ja töötute teemaatikaga otseselt igapäevatoos palju kokku ei puutu.

Antud uurimustulemustest võib teha järelduse, et Eesti Päevaleht on representeerinud töötut ja töötuse teematikat läbi isikute ja institutsioonide, kes on teemaga vahetult seotud.

Postimees on aga representeerinud töötut ja töötust enam läbi teemaväliste tegelaste ja institutsioonide.

Samas tuleb aga tõdeda, et kuigi Postimehes oli tegelasteks teemaga otsesemalt seotud isikud ja asutusi vähem, olid nad mõjukama sotsiaalse positsiooniga.

- Poliitikud olid Eesti Päevalehes tegelasteks 17 % artiklites ehk 16 loos. Postimehes olid poliitikud tegelasteks 28 % artiklites ehk 26 loos.

Järeldus: Näeme, et Postimees on märksa enam kaasanud töötuse ja töötute temaatilisse debatti ühiskonnas otsustus- ja mõjujõudu omavaid isikuid, kellest tegelikult sõltub suuresti Eesti töötuse probleemi lahendamine.

Eelpool mainisin, et nii Eesti Päevalehes kui Postimehes oli mõlemas töötuse teemaliste tekstide tegelastena esindatud kategooria „muu,“.

Töötut ja valitsusringkond on omavahel kaks vastandlikku kategooriat ja näib, et „muu“ kategooria rolliks on need kaks ringkonda omavahel dialoogi viia. „Muu“ kategoorial on oluline roll töötuse diskursuses ühiskondliku dialoogi initsiaatorina.

„Muu“ kategooria peategelastega on liitunud aktiivselt ka aü tegelaskond, kes püüab siis avitada töötute kategooriat suhtlusel valitsusringkondadega. Aü tegelaste ülesanne on nn „tõlkida“ valitsuse keelest juttu töötute keelele ja vice versa.

Lisaks sellele hoolitsevad aü-tegelased just töötute juriidiliste õiguste eest ja juhivad valitsuse tähelepanu sellele, et positsioonikam grupp (valitsus) ei seaks heausklikke ja väheerudeeritud töötuid liiga kehvale positsioonile ühiskondlikus dialoogis.

- Eesti Päevaleht oli ametiühingut töötuse teemalistes artiklites tegelasena representeerinud 29 % artiklites ehk 28 loos.
- Postimees oli ametiühingut tegelasena kujutanud 14 % artiklites ehk 13 loos.

Järeldus: Eesti Päevaleht peab ametiühingute hääle kuuldavaks tegemist, kes tegelikult enamasti võimendavad organisatsiooni tasemel töötute arvamust, olulisemaks kui Postimees.

Need grupid (Tööturuamet ja tööhõiveamet, sotsiaaltöötajad) on mõistetavalt peategelaste kategoorias teisejärgulisemad, sest nende põhiliseks tööks on ju esimese kategooria peategelaste (sots. ministerium, poliitikud) kavandatud elluviimine ja nende võimalus midagi konkreetselt muuta on väike.

Ei saa pidada õigeks, et poliitikud ja töötukassa esindajad on EPL-is töötuse ja töötute teemalistes tekstides tagaplaanil. Eesti Päevalehes polnud töötukassa esindajad üldse sõna saanud, Postimehes oli nende häält kuulda 4 % artiklites.

Samas pole aga töötutele antud Postimehes nii palju võimalust osaleda ühiskondlikus dialoogis, kui Eesti Päevalehes. Sellist töötute hääle alarepresenteerimist Postimehes tuleb pidada taunitavaks.

On arusaadav, et ajal mil tööpuudus on Eestis siiski üsna suur ei pööra nn võimalolijad ega tööandjad suurt tähelepanu oma mainele, sest neil pole vaja ennast "müüa". Seega nimetatud näitaja vähesus on igati loomulik.

- Postimehes on Tööturuameti esindaja 26 % artiklites ehk 24 loos ja ametiühingu tegelane 14 % artiklites ehk 13 loos.

Reeglina töötute huve esindava ametiühingutegelase hääl on samuti ligi poole vähem oluline, kui Tööturuameti esindaja hääl, kes tegelikult esindab ju riigi arvamust ja seisukohti.

Eelpool sai mainitud, et mõlemas ajalehes oli suur osakaal vaikivatel tegelastel ja varjatud institutsioonidel, kes siis räägivad töötute eest, kuid ei tegutse nende eest. Seega, millegi konkreetse korda saatmine jääb töötute enda ülesandeks

Uurimustöö sissejuhatuses said oletatud, et Eesti ühiskonnas on levimas seisukoht, et tööandjad arvavad, et pigem inimesed ei taha tööd teha ning töövõtjad leiavad, et pole tööd teha.

Antud oletus ei pea töötute puhul paika, sest kõikidest uuritud kategooriatest tegutsevad töötud just kõige enam. Seega ei saa neid passiivsuses süüdistada.

- Eesti Päevalehes olid töötud representeeritud tegutsevate peategelastena 32 % artiklites (30 loos).
- Postimehes olid töötud tegutsevate peategelastena kujutatud 26 % artiklites ehk 24 loos.

Töötute põhiliseks tegevuseks oli töö otsimine ja võimaluste uurimine, kuidas end ise aidata, kas siis asudes ümberõppele või proovides luua oma ettevõtte.

Kui töötute esines rääkiva tegelasena, siis tema jutu sisuks oli põhiliselt oma raske saatuse kurtmine ja tööbüroos käimine.

Pigem leiab kinnitust just töövõtjate kohta püstitatud hüpotees, et pole tööd mida teha. Hoolimata töötute tegutsemisest on ju töötuid ikkagi arvukalt. Siit saab teha ainult ühe järelduse, et riigi tööturupoliitika on paigast ära: vajatakse neid töölisi, mille oskajaid on napilt. See on ka loogilises seoses eelpooltoodud faktiga, et ümberõpe teemana töötuse kontekstis oli äärmiselt väheoluline.

Üheks suureks põhjuseks, miks töötutel pole tööd, mida teha on ka lisaks alakvalifitseerumisele ka nn üle kvalifitseerumine. Aasta aastalt on suurenenud kõrgkoolilõpetajate hulk, kes ei leia erialast tööd.

Alla nende haridustaseme tööle neid aga tööandjad hästi võtta ei taha, sest teavad et erialase töö saamisel lahkuib inimene sellelt töölt.

„ Laura lõpetas möödunud aastal cum laude Tartu ülikooli majandusteaduskonna. Praegu on ta töötu - tööbüroost on talle pakutud sekretäri, toateenija, müügiagendi ning administraatori kohta.„(Kaseoja, M. „ Ülikoolilõpetanu tööotsingud, Postimees 14.06.1997)

Tegelaste vanuse, soo ja rahvuse osas ei pakkunud Eesti Päevalehe ja Postimehe uuringutulemused üllatusi. Nii nagu võis eeldada olid mõlemas ajalehes tegelasteks enamikus eesti rahvusest täiskasvanud mehed ja naised ja tegevus toimus Eestis.

6. KRIITIKA

Minu bakalaureusetöö kriitilisel hindamisel on probleemiks ajalehtede Postimees ja Eesti Päevaleht valimite moodustamise aluse erinevus. Eesti Päevalehes on valimi moodustamise aluseks ajalehe interneti otsingumootoris pealkirjapõhine otsing, märksõnadega „töötü, „ töötus,, . Postimehes on valimi moodustamise aluseks aga ajalehe interneti otsingumootoris sisupõhine otsing märksõnaga „ töötus,,.

Miks pole kasutatud ühest valimi moodustamise alust mõlemas ajalehes - kas siis sisupõhist või pealkirjapõhist ?

Põhjuseks asjaolu, et Eesti Päevalehe valim ja uurimistulemused valmisid ligi pool aastat ennem seminaritöö käigus, mil polnud veel teada, et minu lõputööks saab Eesti Päevalehe tulemuste võrdlus Postimehega.

Valisin Eesti Päevalehes pealkirjapõhise tekstide otsingu tuginedes klassikalisele uudise kirjutamise reeglile, et kõige olulisem öeldakse kokkuvõtvalt pealkirjas. Lootsin nii saada oma valimisse tekste, mis töötuse ja töötute teema uurimisel on ajalehe poolt esiletõstetud sõnade „ töötus,, või „ töötü,, esinemisega pealkirjas.

Kui hakkasin bakalaureusetöö jaoks valima tekste ajalehest Postimees selgus, et Postimehe interneti otsingumootoris puudub pealkirjapõhine otsing. Seega ei saanud ma kasutada artiklite valikul sama alust, mis Eesti Päevalehes. Postimehe interneti otsingumootoris oli olemas sisupõhine märksõna otsing.

Eesti Päevalehes kasutasin märksõnadena „ töötü,, ja „ töötus,, . Soovisin kasutada ka Postimehes mõlemat märksõna. Tulemuseks oli, et sisupõhiselt esines Postimehes ajavahemikul 01.11.1994 - 01.11.2004 821 artiklit märksõnaga „ töötus,, ja 4851 artiklit märksõnaga „ töötü,,. Eesti Päevalehes oli samal perioodil sisupõhise otsingu tulemusel märksõnaga „ töötus,, 24 artiklit ja märksõnaga „ töötü,, 66 artiklit.

Et Postimehe valmit proportsionaalselt enam-vähem tasakaalu viia Eesti Päevalehe valimiga, mis koos 1994. aastal ilmunud 5 artikliga oli 95 , pidin tegema alavaliku Postimehe lugudes. Kuidas valimi moodustamine toimus, sellest on täpsemalt kirjutatud peatükis nr 3. „ Metoodika,,

Seetõttu on saadud uurimustulemused ja võrdlused ja tehtud järeldused pigem üldtendentse näitavad kui 100 % -lisele tõesusele pretendeerivad.

Bakalaureusetöös kasutasin ainult osa kodeerimistabelist, mis oli eelneva seminaritöö käigus valminud. Keskendusin vaid tegelaste, rahvuse, vanuse, tegevuskoha, soo ja alamkategoriatele. Samas on töö lisas kodeerimistabel ära toodud tervikuna.

Kuigi viisin läbi proovikodeerimise 10 artikli põhjal Postimehes ja 10 artikli põhjal Eesti Päevalehes, et määratleda, millised kategooriad esinevad töötuse ja töötute teemalistes tekstides kõige enam, näitas uurimustöö lõpptulemus, et paljudel juhtudel esines enim hoopis kategooria „muu“, mida polnud põhikodeerimistabelis täpsemalt lahti kirjutatud.

- Selline tulemus näitab, et minul algaja uurijana jäi puudu oskusest koostada kodeerimistabel sellisena, mis oleks esindanud tekstides enam esinenud alakategooriaid. Samuti selgus, et proovikodeerimiseks 20 artikli kasutamine oli ilmselgelt ebapiisav, et teha vajalikke parandusi kodeerimistabelisse. Samas tuleb aga tõdeda, et just tänu proovikodeerimisele leidsid kodeerimistabelis koha kategooriad PR – töötaja, riik jms, keda muidu poleks ma põhikodeerimistabelisse pannud, kuna poleks osanud eeldada näiteks PR-töötaja seotust töötuse ja töötute teemaga.

7. Kokkuvõte

Minu bakalaureusetöö teemaks oli „Töötute representatsioon ajalehtedes Eesti Päevaleht ja Postimees 1994 -2004,„. Uurimustöö eesmärgiks oli saada vastus küsimusele, kes on töötute ja töötuse teemaliste tekstide tegelased lähtudes sotsiaalsest staatusest ja sellest, kas nad esinevad rääkivate, tegutsevate, vaikivate või varjatud pea-või kõrvaltegelastena.

Lisaks uurisin töötuse ja töötute teemaliste tekstide tegelasi lähtudes vanusest, soost, rahvusest ja tegevuskohast.

Meetodina kasutasin kvantitatiivset sisuanalüüsi.

Bakalaureusetöö oli jätkuks Tartu Ülikoolis minu ja Heli Talinurme koostööna valminud seminaritööle „Töötuse ja töötute representatsiooni muutumine ajalehtedes Eesti Päevaleht ja Põhjarannik aastail 1994 - 2004.

Bakalaureusetöös kasutasin seminaritöö käigus väljatöötatud kodeerimistabelit ja minu osa seminaritööst, mis hõlmas Eesti Päevalehe artiklite kodeerimist ja uurimist.

Uurimustöö sissejuhatuses said oletatud, et Eesti ühiskonnas on levimas seisukoht, et töödandjad arvavad, et pigem inimesed ei taha tööd teha ning töövõtjad leiavad, et pole tööd teha. Uurimustöö andis vastuse, et antud oletus ei pea töötute puhul paika.

- Artikleid analüüsides selgus, et Eesti Päevalehes olid töötud representeeritud tegutsevate peategelastena 32 % artiklites (30) loos. Postimehes aga 26 % artiklites ehk 24 loos.

Töötute põhiliseks tegevuseks oli töö otsimine ja võimaluste uurimine, kuidas end ise aidata, kas siis asudes ümberõppele või proovides luua oma ettevõtte. Siiski esines ka üks lugu, kus töötute tegevuseks oli ülemuse tapmine.

Bakalaureusetöö tulemusena selgus, et Eesti Päevalehes on uuringu perioodil avaldatud oluliselt vähem töötute ja töötuse teemalisi artikleid kui Postimehes. Samas kui töötus on ühiskonnas probleemiks on ajakirjanduse ülesandeks tõstatada teema nn *public agendaks* ja soodustada selle teemalist diskussiooni.

Postimees on küll töötuse ja töötute teema tõstatanud kõneaineks aga selle asemel, et teha kuuldavaks nende hääl, kes tegelikult töötuse ja sellega kaasnevate probleemide all kannatavad, on sõna antud teemavälisele kategooriatele ja poliitikutele ning ametnikele.

Teemavälised kategooriad tegelikult ei aita kaasa töötute probleemi lahendamisele vaid annavad teavet enamasti selle kohta, milline on nende kokkupuude töötuse

või töötutega olnud. N. Politseinik räägib, kuidas töötut tappis ülemuse. N: Berendson, R. ,, Töötut tulistas ülemust südamesse. EPL, 19.05.1999.

Poliitikud aga räägivad töötuse teemal enamasti seetõttu, et tahavad tõsta oma mainet laiade rahvamasside hulgas, jättes endast mulje, kui vaeste ja kannatajate eest hoolitsejad.

Samas on poliitikutel siiski ka oluline roll – nad teavitavad rahvast, mis ühiskonnas toimub ja miks.

Uurimustulemustest selgus, et nii Eesti Päevalehes kui Postimehes on töötud representeeritud kõige enam tegutsemisvalmitena ja nad soovivad oma olukorda muuta, samas kui ühiskonnas on levinud seisukoht, et töötud on laisad ja rumalad, ega tahagi tööd teha.

Artikleid uurides jääb mulje, et nii Eesti Päevalehes kui Postimehes toimub töötuse ja töötute teemal ühepoolne dialoog. Postimehes räägivad omaette poliitikud ja muu kategooria. Eesti Päevalehes räägivad töötud aga pole kuulda vastasleeri – poliitikute ja töötusega seotud ametkondade häält, kuigi selgelt.

Tekib tunne, et dialoog, mis aitaks töötuse ja töötute probleeme lahendada tekiks siis, kui omavahel saaksid suhtlema Eesti Päevalehes tegutsenud töötud ja Postimehes tegutsenud poliitikud.

Ametiühingud, tööhõiveametid, tööbürood, sotsiaaltöötajad jt töötuse ja töötutega seotud ametkonnad olid olemas tegelastena nii Eesti Päevalehes kui ka Postimehes ja nagu eelpool mainitud on nad ju ühenduslüliliks töötute ja riigi ehk siis poliitikute kui riigi esindajate vahel.

Samas aga tekib küsimus, mida või keda need kategooriad ühendavad, kui Eesti Päevalehes jääb puudu poliitikute pool, kellega töötuid ühendada ja Postimehes jääb puudu töötute pool, keda poliitikutega ühendada. Sellises olukorras on ametiühingud, tööbürood jt. sarnased ametkonnad suhteliselt kehvast olukorras – neis on olemas tahe täita oma rolli, aga olude tõttu ei saa nad midagi konkreetset korda saata.

Summary

The BA – level research „ The representation of unemployed in the newspapers Eesti Päevaleht and Postimees in 1994 – 2004 „, seeks to evaluate who are the main and supporting characters in the media texts related to unemployed and unemployment.

In Estonian society is prevailing an opinion that the unemployed people don't want to seek actively solutions for their situation, that they prefer to stay passive.

As media is the main source we get our conscious and subconscious opinions about world, it is important to investigate how media represents the unemployed people in their texts.

People tend to think and see the world through the eyes of media. So the media representation of unemployed can determine a great deal how the society relates to unemployed.

My main purpose was to find out what characters were represented the most and which characters the least. Also I tried to figure out in which form – being passive or active, more talking or doing, in supportive role or leading role, the characters were represented.

In research I also took account the age, nationality, gender and place of action figures. For research I used a quantitative content analysis.

According to my research results the assumption that unemployed people are passive and are not interested in solving their problems, proved wrong.

In the newspaper Eesti Päevaleht, the unemployed people were represented as the main characters actively seeking solutions to their problems in 32 % (30 articles) from whole selection of articles, which was 95.

In Postimees, the unemployed people were represented in the same position in 26 % (24 articles). The whole selection of articles for Postimees was 94.

The main activity of unemployed people where jobseeking, taking additional training and finding out how to establish their own company. But I must mention that in few cases the activities of unemployed people were not so positive – they killed and robbed.

Comparing the results of characters' voicing it occurred that in Postimees the politicians and governmental organizations have more access to media as to tell their opinion than the unemployed do.

In Eesti Päevaleht the situation was opposite – the voice of unemployed people and non-governmental organisations (labour unions) was made more heard.

The research showed that there was no active dialogue going on in neither newspapers between government and unemployed people and labour union as their representative.

In conclusion it is important to point out, that as to help to solve the unemployment problem in Estonia in whole, it is important to initiate the dialogue between these two groups and media is the most suitable place for that.

8. KASUTATUD KIRJANDUS

- Berger, G. (2004). How The Media Overlooks Poverty. Mail & Guardian. http://www.mg.co.za/articleList.aspx?area=/insight/insight_converse/&ArticleId=0. Vaadatud 24.04.2005.
- Bernstein, A. (2002). Representation, Identity And Media. Media Book, London, Sage. 261.
- Brown, W. „Makroökonomika„ (1988). Eesti Majandusjuhtide Instituut, 1991, kirjastus Külim, 1997.
- Chandlers, D. (2000). <http://www.aber.ac.uk/media/Modules/MC30820/represent.html> 21.04.2005.
- Cullen, A. Hodgetts, D. Unemployment As Illness: An Exploration Of Accounts Voiced By The Unemployed In Aotearoa/ New Zealand. Analyses Of Social Issues And Public Policy, December 2001, vol 1, no 1, pp 33 -51 , Blackwell Publishing, <http://www.ingentaconnect.com/content/bpl/asap/2001/00000001/00000001/art00002> Vaadatud 24.04.2005.
- Eesti Inimarengu Aruanne. (2001). Tööturg ja haridus kui sotsiaalse jätkusuutlikuse alus. <http://www.iiss.ee/nhdr/2001/3.2.html> . Vaadatud 21.04.2005.
- Fairclough, N. (1995). Media Discourse. London, Edward Arnold.
- Grossberg, L. (1998). Media In Popular Culture. London, New Delhi, Sage.
- Hall, S. (1997). Representation. Cultural Representations And Signifying Practices. London, Sage.
- Jõerand, R. Talinurm, H. (2004). Töötuse ja töötute representatsiooni muutumine Eesti Päevalehes ja Põhjarannikus 1994 -2004. Seminaritöö, Tartu. Tartu Ülikooli Sotsiaalteaduskond, ajakirjanduse osakond.
- McQuail, D. (2000). McQuaili massikommunikatsiooni teooria. Tartu Ülikooli kirjastus.
- Pesti. M. (2000). Üleminekuaja võitjate ja kaotajate kujutamine ajalehes Postimees 1999 – 2000. aastal. Bakalaureusetöö, Tartu: Tartu Ülikooli Sotsiaalteaduskond, ajakirjanduse osakond.
- Statistikaamet. (1998). Sotsiaaltrendid.
- Statistikaamet. (2001). Sotsiaaltrendid. 50-54.
- Straehle, Weiss, Wodak, Muntigal, Sedlak. (2000). Struggle As Metaphor In European Union Discourse On Unemployment. Discourse & Society 10, 1, 67-99.
- Vehkalahti, P. (2000). Critical Discourse Analysis On The Publicity Of “The Page of Unemployed” In Aamulehti.
- Venesaar, U. & Hinnosaar, M. & Luuk, M. & Marksoo, M. (2004). Pikaajaline töötus Eestis. Tallinn, Tallinna Tehnikaülikooli Eesti Majanduse Instituut.

9. LISAD

LISA 1.

9.1. ARTIKLITE NIMEKIRI

Artiklite nimekiri

1. Alasoo, A. (1999). Ettevõtlikus päästab noori kauaks töötuks jäämast. Postimees, 1.juuni.
2. AP. (1994). Tööpuudus Soomes kahaneb. Postimees 3.august.
3. Arro, R. (1999). Töötus puudutab valusalt noori ja väheharituid. Eesti Päevaleht, 20.oktoober.
4. Asmer, T. (1999). Eesti vajab edasiviivat suurt ideed. Postimees, 5. oktoober.
5. Bahovski, E. (1998). Göran Persson lubas vähendada töötust. Postimees, 7. oktoober.
6. Berendson, R. (1999). Töötu tulistas ülemust südamesse. Eesti Päevaleht, 19. mai.
7. Berendson, R. (2003). Poisid peksid töötü surnuks. Eesti Päevaleht, 20. september.
8. Berendson, R. (2004). Avo Viiolit ähvardab töötus. Eesti Päevaleht, 9.märts.
9. Berendson, R. (2004). Töötu jalutas amfetamiinikilodega. Eesti Päevaleht, 4. veebruar.
10. BNS. (1994). Eestis töötä 2,32 % tööealisest elanikkonnast. Postimees, 18. mai.
11. BNS. (1994). Tööpuuduse tase oli Eesti 1.juulil 12,2 %“. Postimees, 19. juuli.
12. BNS. (1994). Töötute hulk on vähenenud. Postimees, 21.juuni.
13. BNS. (1994). Vilniuses on 10 000 töötut. Postimees, 13. mai.
14. BNS. (1994). Üleeile vallandati kõik „Viking Expressil“töötanud meremehed. Postimees, 21.juuli.
15. BNS. (1999). Balti riikidest oli oktoobri lõpus suurim töötus Lätis. Eesti Päevaleht, 16. november.
16. BNS. (2000). Töötu abiraha uuel aastal ei kasva. Eesti Päevaleht, 15. november.
17. BNS. (2000). Töötus langes kolmandas kvartalis 12,8 protsendinid. Eesti Päevaleht, 23.november.
18. BNS. (2000). Töötus ähvardab. Eesti Päevaleht, 20.aprill.
19. BNS. (2000). Valitsus võib kaotada töötü arveloleku piiraja. Eesti

- Päevaleht, 7. märts.
20. BNS. (2000). Valitus kinnitas töötü abiraha ja rea tööturutoetusi. Eesti Päevaleht, 14. november.
  21. BNS. (2001). Ametiühingud taotlevad töötü abiraha kahekordistamist. Eesti Päevaleht, 25.mai.
  22. BNS. (2001). Juulis oli 51 900 registreeritud töötü. Postimees, 8.august.
  23. BNS. (2001). Töötü sakslanna võitis 20 miljonit marka. Eesti Päevaleht, 3. september.
  24. BNS. (2003). Turun Sanomat ei pea Eesti teed Soomele sobivaks. Postimees, 25.august.
  25. Eamets, R. (1997). Eesti kui unikaalselt kõrge tööhõivega riik? Postimees, 29. september.
  26. Eamets, R. (1999). Kui palju on „palju“? Postimees, 16.aprill.
  27. EPL (2004). Töötü: noored firmajuhid naeravad näkku. Eesti Päevaleht, 1. märts.
  28. EPL. (1994). EL-i liidrid töötud, haiged, ahistatud. Eesti Päevaleht, 10.detsember.
  29. EPL. (1998). Pikaajaline töötü saab toimetulekutoetust. Eesti Päevaleht, 17. jaanuar.
  30. EPL. (2003). Loomulik töötü. Eesti Päevaleht, 7. märts.
  31. EPL. (2004). Registreeritud töötus eelmisel aastal vähenes. Eesti Päevaleht, 29.märts.
  32. EPL. (2004). Töötü abiraha võib kahekordistuda. Eesti Päevaleht, 24. mai.
  33. EPL. (2004). Töötus rikub inimeste elu. vol 2 Eesti Päevaleht, 8.märts.
  34. EPLO. (1996). Väikelapse ema ei saa töötü abiraha. Eesti Päevaleht, 17. juuni.
  35. EPLO. (2001). Novembris otsis tööd üle 50 tuhande töötü. Eesti Päevaleht, 10. detsember.
  36. EPLO. (2001). Oktoobris otsis tööd üle 50 tuhande töötü. Eesti Päevaleht, 8. november.
  37. EPLO. (2001). Rootsi töötü smugeldas Eestisse taskutelefone. Eesti Päevaleht, 18. aprill.
  38. EPLO. (2001). Septembris otsis tööd üle 50 000 töötü. Eesti Päevaleht, 10.oktoober.
  39. EPLO. (2001). Töötü kaitset ja töötü eest kaitset. Eesti Päevaleht, 20. oktoober.
  40. EPLO. (2001). Töötus oli III kvartalis väiksem, kui mullu. Eesti Päevaleht, 23.november.
  41. EPLO. (2001). Viljandimaal on töötus rekordtasemel. Eesti Päevaleht, 28.märts.
  42. EPLO. (2002). 2002. aasta märtsis otsis tööd üle 50 tuhande töötü. Eesti Päevaleht, 9. aprill.
  43. EPLO. (2002). 2002. aasta veebruari otsis tööd üle 53 tuhande töötü. Eesti Päevaleht, 8. märts.
  44. EPLO. (2002). Ametiühinguid töötü abiraha maksmise plaan ei rahulda. Eesti Päevaleht, 3. juuli.
  45. EPLO. (2002). EAKL nõuab töötü abirahaks vähemalt 700 krooni kuus.

- Eesti Päevaleht, 9. juuli.
46. EPLO. (2002). Jaanuari otsis tööd üle 50 000 töötut. Eesti Päevaleht, 28. august.
  47. EPLO. (2002). Mõisaküla volikogu esimeheks sai töötut Arvo Pede. Eesti Päevaleht, 21. veebruar.
  48. EPLO. (2002). Sotsiaalministeerium taotleb töötut abiraha tõusu. Eesti Päevaleht, 3. juuli.
  49. EPLO. (2002). Töötut pärnakas tungis takistusteta Rüütli hommikusöögilauda. Eesti Päevaleht, 4. jaanuar.
  50. EPLO. (2002). Töötus Viljandis saavutas möödunud aastal rekordtaseme. Eesti Päevaleht, 10. jaanuar.
  51. EPLO. (2003). Töötus suurenes IV kvartalis 11,3 %-ni. Eesti Päevaleht, 25. veebruar.
  52. EPLO. (2003). Uuring: Puudega inimene on 5 korda tõenäolisemalt töötut. Eesti Päevaleht, 30. mai.
  53. EPLO. (2004). Iga töötut saab endale tulevikus isikliku nõustaja. Eesti Päevaleht, 31. märts.
  54. EPLO. (2004). Registreeritud töötus vähenes mullu 8,3 %. Eesti Päevaleht, 22. märts.
  55. EPLO. (2004). Tsetseenia presidendiks pürib kolme kõrgharidusega töötut. Eesti Päevaleht, 25. mai.
  56. EPLO. (2004). Töötut abiraha asemele võib tulla töötutsija stipendium. Eesti Päevaleht, 7. juuni.
  57. EPLO. (2004). Töötut koolitamine maksab sama palju kui kõrgharidus. Eesti Päevaleht, 29. oktoober.
  58. Erilaid, E. (2001). USA tööpuuduse tase langetab aktsiaturge. Postimees, 9. aprill.
  59. Erilaid, T. (2000). Töötut peamine mure – hankida haigekassakaart. Eesti Päevaleht, 3. oktoober.
  60. ETA- DPA. (1994). Saksa majanduse tulevik pole päris pilvitu. Postimees, 12. august.
  61. ETA. (2000). Ametiühingud on mures töötuskindlustuse ja töötut abiraha pärast. Eesti Päevaleht, 9. november.
  62. ETA. (2000). Venemaal on üle 7. miljoni töötut. Eesti Päevaleht, 13. oktoober.
  63. Gabovitsh, H. (1998). Poola raske Euroopa-tee. Postimees, 29. mai.
  64. Jakobson, I. (1999). Ameerika väljaspool ohtu. Postimees, 6. november.
  65. Jõevere, K. (2000). Töötus kasvas viiendiku. Eesti Päevaleht, 15. veebruar.
  66. K. Kati (2001). Töötut Kati online –päevik. Eesti Päevaleht, 18. mai.
  67. K. Kati (2001). Töötut Kati online-päevik II. Eesti Päevaleht, 21. mai.
  68. K. Kati. (2001). Töötut online-päevik III. Eesti Päevaleht, 23. mai.
  69. K. Kati. (2001). Töötut online-päevik IV. Eesti Päevaleht, 24. mai.
  70. Kaadu, T. (1998). Töötus kui tööhõiveseisund. Eesti Päevaleht, 7. detsember.
  71. Kabral, S. (1996). Noortel pole tööturul eeliseid. Postimees, 23. oktoober.
  72. Kaio, H. (1998). Tööpuudus ajab õppima ja elukohta vahetama. Postimees, 6. detsember.

73. Kalamees, K. (1999). Ida-Virumaa keeleõpetajaid luurab töötus. Eesti Päevaleht, 4. mai.
74. Kalamees, K. (1999). Töötu abiraha jääb 1999. aasta tasemele. Eesti Päevaleht, 6. september.
75. Kallas, R. (1998). AT & T vallandab ligi 15 % töötajatest. Postimees, 24. oktoober.
76. Kannel, A. (1998). Eksliider veel töötu. Eesti Päevaleht, 17. aprill.
77. Karja, S. (1994). AS - is töötä jäänud naine käib kohtus töölepingut lõpetamas. Postimees, 9.mai.
78. Karja, S. (1996). Olevik on minevikus kinni. Postimees, 31.juuli.
79. Karja, S. (1996). Teadmisi ja oskusi 2 miljoni eest. Postimees, 15.aprill.
80. Kivine, M. (1996). Üldstreik Soomes jääb ära. Postimees, 10.mai.
81. Kollo, J. (2002). Linnapeakandidaadid ja nimekirjade esinumbrid Kohtla-Järve probleemidest ja tulevikust. Postimees, 24.september.
82. Kostabi, I. (1994). Investeeringud ja garanteeritud töö. Postimees, 9.mai.
83. Kreegimäe, K. (1994). Ka töötust võib saada ettevõtja. Postimees 17.juuni.
84. Kriis, T. (2001). Töötuskindlustuse tagajärg: vaene töötaja ja jõukas töötu. Eesti Päevaleht, 10.jaanuar.
85. Kruus, J. (1996). Lasnamäe – paljukirutud paneellinn. Postimees, 14.veebbruar.
86. Kruus, O. (1994).Valitsuse rahaeraldus loob võimaluse 88 Tallinfilmi töötaja koondamiseks. Postimees, 3.august.
87. Kukemelk, E. (2003). Märt Rask: „Töötus on üks kuritegevuse põhjus“. Postimees, 28.märts.
88. Kõre, J. (1998). Tartus valitseb euroopalik tööpuudus. Postimees, 22. oktoober.
89. Laane, M. (1998). Saksa reformikommunistid on valimiste eel optimistlikud. 6.aprill.
90. Laane, M. (2000). BBC kavatseb lahti lasta sadu töötajaid. Postimees, 4.aprill.
91. Laas, M. (1996). Pettusega koolijuhiks. Postimees, 3.juuni.
92. Laas, M. (1997). Taksojuhti ähvardab töötus. Postimees, 22.november.
93. Laasik, H. (1999). Tarbetud noored leiavad riigiisade abil õige teeotsa. Postimees, 20.jaanuar.
94. Laasik, H. (2000). Ka kutsehariduses saab lähtuda õppijast. Postimees, 17.veebbruar.
95. Laev, S. (2001). Maksuamet võtab töötu sissetuleku kontrolli alla. Eesti Päevaleht, 19. juuli.
96. Lauristin, M. (1994). Kas Eestis on majanduslikul edul kõrge sotsiaalne hind? Eesti Päevaleht, 14. juuni.
97. Lees, M. (2000). Eesti enesetapjad valivad enamasti poomissurma. Postimees, 5.detsember.
98. Lehtla, V. (1997). Kellel on tööd? Postimees, 11.märts.
99. Liimal, P. (1997). Keskhäridusega noori ähvardab töötus. Eesti Päevaleht, 10.veebbruar.
100. Lugna, A. (2000).Kasulikum on maksta noorele palka kui töötu abiraha. Eesti Päevaleht, 7. september.

101. Luuk, M. (1996). Kas Eesti riik vajab tööturupoliitikat? Postimees, 21.september.
102. Made, T. (2000). Tööturul valitseb kõrge palavik. Postimees, 16.juuni.
103. Maksimov, V. (1994). Vendade Tõnistete treener ja abimees Rein Ottoson on töötu. Postimees, 13.mai.
104. Mattheus, Ü. (2004). Tööotsijad ei looda riigi abile. Postimees, 19.veebruar.
105. Narusk, A. (2000). Töötu abiraha saamise aeg kolm kuud pikem. Eesti Päevaleht, 2. oktoober.
106. Narusk, A. (2001). Töötu naine ründas oma lapse silme all ametnikku. Eesti Päevaleht, 20. oktoober.
107. Narusk, A. (2002). Õppelaenuvõtjat hirmutab intress ja töötus. Eesti Päevaleht, 4. oktoober.
108. Narusk, A. (2003). Töötu küsib töö eest vähemalt 4000 krooni. Eesti Päevaleht, 31. jaanuar.
109. Narusk, A. (2004). Töötus rikub inimeste elu vol 1. Eesti Päevaleht, 1.märts.
110. Narusk, A.(2003). Töötu Eesti moodi. Eesti Päevaleht, 3. november.
111. Narusk, A.(2004). Töötu laevamehhaanik õppis seitsme kuuga kokaks. Eesti Päevaleht, 1. november.
112. Neudorf, R. (2004). Tööhõiveametid on rikkunud töötuariraha maksmise korda. Eesti Päevaleht, 30.jaanuar.
113. Odres, E. (1999). Ametiühingute keskliit: ettevõtjaid ei saa kohustada palku tõstma. Postimees, 19.juuli.
114. Odres, E. (1999). Ametlikud töötud elavad parema ootuses. Postimees, 15.märts.
115. Olesk, G. (1997). Sotsiaalpoliitika areng venib. Postimees, 20.september.
116. Olesk, G. (1997). Töötus ei ole häbimärk. Postimees, 14.juuni.
117. Oll, S. (2000). Töötu meelstab ettevõtjat palgarahaga. Eesti Päevaleht, 21. september.
118. Oolo, A. (2001).Töötu narvakas pettis tühjalt arvelit miljoneid. Eesti Päevaleht, 3.mai.
119. Paavo, R. (1997). Töötajatele uuendatud sotsiaalkindlustus. Postimees, 5. juuni.
120. Paavo, R. (1997). Töötu abiraha on liiga väike. Postimees, 17.juuli.
121. Paavo, R. (1999). Tööpuudus suureneb, töötu abiraha mitte. Eesti Päevaleht, 25. jaanuar.
122. Paet, U. (1996). 1995. aastast edukamat aastat pole Poola majanduses pärast sõda olnud. Postimees, 21.märts.
123. Pajula, M. Jõesaar, A. (2000). Loiust tudengist saab kraadiga töötu. Eesti Päevaleht, 28. august.
124. Pall, A. (1998). Pool miljonit töötut on Rootsi probleem. Postimees, 21.aprill.
125. Park, U. (1994). Ründavad ajakirjanikud ja lihtsad ametnikud. Postimees, 28.juuni.

126. Pau, M. (2004). Turbapõud toob kaevandajatele töötuse. Postimees, 20.september.
127. Peensoo, P. (1999). Töötu elektrik rassib kodurajoonis Nõmmel. Eesti Päevaleht, 24. aprill.
128. Piirsalu, J. (1999). Töötus sööb kooli toiduraha. Eesti Päevaleht, 1.juuni.
129. PM Online. (2001). Tulumaksu laekumine Ida - Virumaa linnades aina väheneb. Postimees, 5. jaanuar.
130. PM Online. (2002). Analüütik: „alamapalga tõus ja toetused suurendavad töötust“. Postimees, 28.oktoober.
131. PM Online. (2002). Saksamaal on üle 4 miljoni töötut. Postimees, 4.detsember.
132. PM Online. (2002). Teadlased uurivad töötuse põhjuseid. Postimees, 28.mai.
133. PM Online. (2003). Töötukassa ei soovi maksemäära muuta. Postimees, 8.oktoober.
134. PM Online. (2003). Töötute arv vähenes mais neli protsenti. Postimees, 10.juuni.
135. PM Online. (2004). Töötukassa soovib töötuskindlustusmakset vähendada. Postimees, 12.aprill.
136. PM Online.(2001). Esimeses kvartalis oli 99 000 töötut. Postimees, 23.mai.
137. PM Online.(2001). Jõuludeks makstud palk hoiab firma raha kokku. Postimees, 6.detsember.
138. PM Online.(2002). Ametiühingud küsivad tööandjalt suuremat palka. Postimees, 20.märts.
139. PM Online.(2003). Kümned tuhanded töötud võivad saada ravikindlustuse. Postimees, 19.november.
140. PM Online. (2004). Töötu abiraha on seondumas tööotsimisega. Postimees, 4. juuni.
141. PM Online. (2001). Juulis oli 51 900 registreeritud töötut. Postimees, 8. august.
142. Postimees. (2000). Dzhungliseadused kõurikutele. Postimees, 24. oktoober.
143. Postimees. (2001). Hoiatav statistika. Postimees. 16.veebruar.
144. Postimees. (2003). Töötukassa alustas hüvitiste maksmist. Postimees, 2.jaanuar.
145. Postimees. (2003). Turun Sanomat ei pea Eesti teed Soomele sobivaks. Postimees, 25.august.
146. Päär, S. (1996). Eestlaste tervist ohustab vaesus. Postimees, 6.aprill.
147. Raagma, G. (1994). Osa teisest majandusest muutub varimajanduseks. Postimees, 1.august.
148. Raave, H. (1994). Kuhu lapsed suvel tööle panna?, Postimees, 23. juuli.
149. Rand, O. (1997). Töötu naine trotsib saatuselööke. Eesti Päevaleht, 31. oktoober.
150. Reutres. (2001). Töötu võitis veerandi USA hiigellotovõidust. Eesti

- Päevaleht, 29. august.
151. Riikoja, H. (2000). ETA peatoimetajaks sai üliõpilane Erki Varma. Postimees, 25.juuli.
  152. Riikoja, H. (2000). Suurenev töötus ei vähenda tööjõu puudust. Postimees, 16.mai.
  153. Ritari, T. (1994). Sotsiaaldemokraadid koos Eberti Fondiga asutasid Võrru töötute koolituskeskuse. Postimees, 20.mai.
  154. Ritari, T. (1994). Tagastamatu laen ettevõtluse alustamiseks osutus müüdiks. Postimees 7. juuni.
  155. Ritari, T. (1998). Töötuid painab hirm talvel haigeks jääda. Postimees, 28.november.
  156. Roonemaa, H. (2000). Töötus tõstab salaküttimist. Eesti Päevaleht, 4. august.
  157. Rooväli, K. (1999). Lõunamaa laevamehed ähvardavad streigiga. Postimees 11.detsember.
  158. Rudi, E. (2001). Noorte tööpuudust aitab kaotada kutsenõustamine. Postimees, 17.jaanuar.
  159. Ruus, K. (2001). Eestlased peaksid venelasi motiveerima. Postimees, 21.juuni.
  160. Ruutsoo, R.(2001) Mida me õieti kardame?“ Postimees, 15.oktoober.
  161. Rõss, K. (1997). Põlvas oma kriisiabi. Postimees, 4.jaanuar.
  162. Rõss, K. (1997). Tööotsija ja moevoolud. Postimees, 10.mai.
  163. Saare, A. (2000). Stardiraha aitab töötü järjele. Eesti Päevaleht, 13. märts.
  164. Saks, K. (1999). Äraspidine aktiivsus tööpoliitikas. Postimees, 12.veebruar.
  165. Sikk, R. (2001). Töötü lukksepp shokeerib virulais hiigelvalgustitega. Eesti Päevaleht, 8. jaanuar.
  166. Silvre, E. (1999). Muutumine on püsiv. Postimees, 9.august.
  167. Simson, M. (1998). Töötü jääb abiraha tõusuta. Eesti Päevaleht, 11. detsember.
  168. SLÕL. (2001). Pool palka on kindlasti parem kui töötü abiraha, Eesti Päevaleht, 25. juuni.
  169. Statistikaamet. (2001). Tööhõive suurenes ja töötus vähenes. Eesti Päevaleht, 23. august.
  170. Statistikaamet. (2001). Töötus suurenes vähem, kui mullu. Eesti Päevaleht, 21.mai.
  171. Suumets, M. (1997). Töötü abirahaks 10 800 krooni. Eesti Päevaleht, 9.oktoober.
  172. Tamberg, K. (1998). Iga kümnes inimene töötü. Eesti Päevaleht, 10. november.
  173. Tamberg, K. (1998). Töötus ohustab krooni tervist. Eesti Päevaleht, 22.detsember.
  174. Termes, R. (1994). Valitsus kiitis heaks töötü sotsiaalse kaitse seaduse eelnõu. Postimees, 8. august.
  175. Tomak, T. (1997). Kesk- Euroopa täht ei sära enam nii eredalt. Postimees, 14.august.

176. Tänavsuu, T. (2004). Töötu leiab hea töö vaid tutvuse kaudu. Eesti Päevaleht, 1. juuni.
177. Tänavsuu, T. (2004). Vilets töö on parem, kui töötus. Eesti Päevaleht, 5. märts.
178. Uljas, H. (1998). Ettevõtte rentaablus peab suurenema. Postimees, 15.august.
179. Uljas, H. (2000). Tööpuudus teises kvartalis vähenes. Postimees, 29.august.
180. Uljas, H. (2003). Töötukassa suurim hüvitis oli 84 500 krooni. Postimees, 05.veebruar.
181. Vare, T. (1994). Töötu kaitse seadus valmib vaevaliselt. Eesti Päevaleht, 23.mai.
182. Vare, T. (1994). Eesti vajab töökohust. Eesti Päevaleht, 28.juuni.
183. Vare, T. (1998). Töötu abirahaks jäi 300 krooni. Eesti Päevaleht, 30. november.
184. Ventsel, A.(2002). Kantslerikandidaadid vaidlesid TV-s. Postimees, 27. august.
185. Virki, T. (2000). Soome üllatab madala tööpuudusega. Postimees, 2.oktoober.
186. Väljaots, E. (2000). Töötu naise kibe põli. Eesti Päevaleht, 11. oktoober.
187. Võormann, M. (1994). Elu väärtustaks tööd. Eesti Päevaleht, 30.november.
188. Võormann, M. (2002). Üliarendatud kõrgharidus. Postimees, 18. juuli.
189. Õnnepalu, T. (1998). Töötu kui avastamata resurss. Postimees, 6.märts.

Lisa 2

9.2 KODEERIMISJUHEND

A LUGU

A1 Järjekorranumber

A2 Artikli ilmumise aeg: kuupäev, kuu, aasta

A3 Loo pealkiri

A4 Lehekülg (leheküljed), millel lugu asub (märgitakse numbritega)

A5 Info vahendaja : kes vahendab infot.

1. Eesti ajakirjanik, toimetus
2. Eesti agentuur.
3. Välisvahendaja.(mõne välisriigi kodanik, institutsioon või ajakirjanik)

A6 Allikate arv loos

1. üks allikas
2. kaks allikat
3. kolm ja enam allikat

A7 Loo tüüp

1. juhtkiri
2. illustreeritud esilehelugu (uudis)
3. muu lugu esilehel
4. eriväljaanne (milline?)
5. illustreeritud sisemise lehe lugu (*feature*, intervjuu)
6. muu sisemise lehe lugu (nt arvamus, uudis)
7. kiri toimetusele
8. muu

A8 Loos esinev üldine hinnang töötuse ja töötute kohta

1. selgelt positiivne
2. kergelt positiivne
3. positiivne ja negatiivne tasakaalus
4. kergelt negatiivne
5. täiesti negatiivne, süüdistav
6. hinnangut pole, täiesti neutraalne

A9 Info tüüp, mida allikas annab:

1. primaarne ehk faktuaalne (mis juhtus?)
2. sekundaarne ehk selgitav (miks juhtus?)
3. tertsiaalne ehk kirjeldav (mis tunne oli seda läbi elada?)
4. väärtustav ehk kas see, mis juhtus, oli hea või halb
5. soovitatav (mida teha, kui on juhtunud?)

A10 Kategooria, mis defineerib loos esinevat emotsionaalset suhtumist

I Kas üks või mitu emotsiooni

1. lugu on emotsionaalselt homogeenne (1 valitsev emotsioon)
2. kaks emotsiooni (2 emotsiooni, mis võivad olla vastandlikud)
3. heterogeenne (3 või enam emotsiooni)

II Esinevad emotsioonid

1. neutraalne
2. küsitlev, arutlev
3. süüdistav
4. hirmunud
5. lootusrikas
6. pessimistlik
7. irooniline
8. üleolev
9. muu

A11 Kategooria, mis selgitab loo funktsiooni

1. kirjeldav info mingist sündmusest, nähtusest
2. praktiline info mingist sündmusest, nähtusest
3. eneseväljendus, emotsionaalsed tundepehangud
4. sensatsioon
5. psühhoteraapia, toetus inimestele
6. üleskutse tegevusele
7. analüüs, haridus
8. üldiste väärtuste rõhutamine
9. avalik arvamus
10. muu

A12 Tegevuskoht

1. Eesti
2. välismaa

A13 Sõnavara, sõnade valik ehk milline sõna on valitud mingi fenomeni tähistamiseks

1. nominaalne määratlus ehk sõnad, mis annavad fenomeni edasi enam - vähem nii nagu ta on;
2. hindav määratlus – sisaldab otseseid või kaudselt aimatavaid otsustusi tegude/tegutsejate kohta.

B TEGELANE

B1 Rääkivad tegelased

I Rääkiv peategelane

1. Töötu
2. Tööandja
3. Sotsiaaltöötaja
4. Personalitöötaja
5. Sotsiaalministeeriumi esindaja (minister jne)
6. Tööturuameti esindaja
7. Tööhõiveameti esindaja
8. AÜ tegelane
9. PR-töötaja
10. Koalitsiooni poliitik

11. Opositsiooni poliitik
12. Töötu pereliige
13. Töötu tuttav
14. Teised töötud
15. Riik
16. Muu

II Rääkiv kõrvaltegelane

1. Töötu
2. Tööandja
3. Sotsiaaltöötaja
4. Personalitöötaja
5. Sotsiaalministeeriumi esindaja (minister jne)
6. Tööturuameti esindaja
7. Tööhõiveameti esindaja
8. AÜ tegelane
9. PR-töötaja
10. Koalitsiooni poliitik
11. Opositsiooni poliitik
12. Töötu pereliige
13. Töötu tuttav
14. Teised töötud
15. Riik
16. Muu

B2 Tegutsevad tegelased

I Tegutsev peategelane

1. Töötu
2. Tööandja
3. Sotsiaaltöötaja
4. Personalitöötaja
5. Sotsiaalministeeriumi esindaja (minister jne)
6. Tööturuameti esindaja
7. Tööhõiveameti esindaja
8. AÜ tegelane
9. PR-töötaja
10. Koalitsiooni poliitik
11. Opositsiooni poliitik
12. Töötu pereliige
13. Töötu tuttav
14. Teised töötud
15. Riik
16. Muu

II Tegutsev kõrvaltegelane

1. Töötu
2. Tööandja

3. Sotsiaaltöötaja
4. Personalitöötaja
5. Sotsiaalministeeriumi esindaja (minister jne)
6. Tööturuameti esindaja
7. Tööhõiveameti esindaja
8. AÜ tegelane
9. PR-töötaja
10. Koalitsiooni poliitik
11. Opositsiooni poliitik
12. Töötü pereliige
13. Töötü tuttav
14. Teised töötud
15. Riik
16. Muu

B3 Vaikiv tegelane ehk need, kelle eest keegi räägib

B4 Varjatud tegelane ehk need, kes on peidetud institutsioonide taha

B5 Institutsioonid

I Riiklikud institutsioonid

1. Tööhõiveamet
2. Sotsiaalministeerium
3. Töübürood
4. Tööturuamet
5. Muu (nt riigikogu)

II Mitteriiklikud institutsioonid

1. Ametiühingud
2. Eratööstöör
3. On-line tööstöör

III Meediakanal

B6 Grupid

1. Töötud (kui grupihuvide esindajad)
2. Tööstöör
3. Ametnikud
4. Poliitikud
5. Koolitajad
6. Tööstöör hõivatud isikud
7. Ametiühing
8. Muu

B7 Isikud

1. Töötü (kui isiklike huvide esindaja)
2. Tööstöör (ettevõtte juht)
3. Sotsiaalministeeriumi esindaja (minister jne)
4. Tööturuameti esindaja
5. Tööhõiveameti esindaja
6. Sotsiaaltööstöör
7. Personalitööstöör

8. Koolitaja
9. Tööga hõivatud isik
10. Koalitsiooni poliitik
11. Opositsiooni poliitik
12. Muu

Tegelase vanus

B8 Rääkiva peategelase vanus

1. lapsed (0 - 12 a)
2. noored (13 - 25 a)
3. täiskasvanud (25 - 65 a)
4. pensioniealised (üle 65 a)
5. ei saa määrata

B9 Rääkiva kõrvaltegelase vanus

1. lapsed (0 – 12 a)
2. noored (13 – 25 a)
3. täiskasvanud (25 – 65 a)
4. pensioniealised (üle 65 a)
5. ei saa määrata

B10 Tegutseva peategelase vanus

1. lapsed (0 – 12 a)
2. noored (13 – 25 a)
3. täiskasvanud (25 – 65 a)
4. pensioniealised (üle 65 a)
5. ei saa määrata

B11 Tegutseva kõrvaltegelase vanus

1. lapsed (0 - 12 a)
2. noored (13 - 25 a)
3. täiskasvanud (25 - 65 a)
4. pensioniealised (üle 65 a)
5. ei saa määrata

B12 Tegelaste sugu

1. mees
2. naine
3. esineb mõlemast soost tegelasi
4. ei saa määrata

B13 Tegelaste rahvus

1. eestlane
2. muulane (st Eestis alaliselt elav teisest rahvusest inimene)
3. nii eestlane kui muulane
4. ei saa määrata, sest rahvust pole mainitud
5. välismaalane (Eestis ajutiselt või väljaspool Eestit elav isik)

C TEEMA

C1 Põhiteema – teema, mis on artiklis domineeriv

C1.1 - C1.19

C2 Kõrvalteema – põhiteemaga haakuv valdkond

C2.1 – C2.19

Teema

1. tööpuudus
2. tööhõive
3. tööturg
4. töötute sotsiaalsed garantiid
5. töötute ümberõpe
6. töötute tervisekindlustus
7. koondamised
8. pankrott
9. reorganiseerimised
10. sunnitud töötus
11. töötute psühholoogilised probleemid
12. töötute maine
13. nõuanded töötutele
14. nõuanded töökoha loomiseks
15. nõuanded töötusega toimetulekuks
16. töötute haridustase
17. tööturupoliitika
18. töövahendus (välismaale)
19. Muu

D ORIENTATSIOON (Liberaalne vs sotsiaalne orientatsioon: keda peetakse töötuse eest vastutavaks)

D1 Orientatsioon

1. selgelt liberaalne orientatsioon (st vastutavaks peetakse inimest ennast)
2. pigem liberaalne orientatsioon
3. liberaalne ja sotsiaalne orientatsioon tasakaalus (esineb kahesuguseid argumente)
4. pigem sotsiaalne orientatsioon
5. selgelt sotsiaalne orientatsioon (st vastutavaks peetakse riiki ja tööandjaid)
6. ei saa määrata (vastutajat, süüdlast ei ilmne)

E HINNANG (Sotsiaalse distantsi kategooriad (meie-nemad))

E1 Hinnang töötuile väljaspoolt (hinnangu andja ei kuulu käsitletavasse rühma)

1. tugevalt positiivne
2. pigem positiivne
3. positiivsed ja negatiivsed hinnangud tasakaalus
4. pigem negatiivne
5. tugevalt negatiivne
6. neutraalne

E2 Hinnang töötuile seestpoolt (allikas kuulub isiklikult vaadeldavasse rühma, omab seost nähtusega)

1. tugevalt positiivne
2. pigem positiivne

3. positiivsed ja negatiivsed hinnangud tasakaalus
4. pigem negatiivne
5. tugevalt negatiivne
6. neutraalne

E3 Hinnang ametnikele väljaspoolt (hinnangu andja ei kuulu käsitletavasse rühma)

1. tugevalt positiivne
2. pigem positiivne
3. positiivsed ja negatiivsed hinnangud tasakaalus
4. pigem negatiivne
5. tugevalt negatiivne
6. neutraalne

E4 Hinnang ametnikele seestpoolt (allikas kuulub isiklikult vaadeldavasse rühma, omab seost nähtusega)

1. tugevalt positiivne
2. pigem positiivne
3. positiivsed ja negatiivsed hinnangud tasakaalus
4. pigem negatiivne
5. tugevalt negatiivne
6. neutraalne

